

Σχολή Διοίκησης & Οικονομίας
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και
Οργανισμών

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΩΧΥΡΩΣΗ ΤΟΥ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ
ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΚΥΠΡΟ

Σπουδάστριες:
Παντελίδου Μάρθα-2010137
Πολυδώρου Μαρία-2008049
Επόπτης Καθηγητής: Τσούντας Κωνσταντίνος

1222

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη - Πρόλογος.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	4
Γενικά περί δικαιωμάτων και διάκριση αυτών.....	4
Ιστορία του Θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΕΛΛΑΔΑ.....	16
1. Η διάταξη του άρθρου 22 Συντάγματος της Ελλάδος.....	16
2. Η κοινωνική ασφάλιση ως κοινωνικό δικαίωμα.....	23
3. Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την κοινωνική ασφάλιση.....	27
4. Ασφαλιστικοί Κίνδυνοι.....	33
4.1 Ασθένεια.....	34
4.2 Αναπηρία.....	35
4.3 Εργατικό Ατύχημα ή Επαγγελματική Ασθένεια.....	37
4.4 Γηρατειά.....	40
4.5 Ανεργία.....	41
4.6 Μητρότητα.....	43
4.7 Τα Οικογενειακά Βάρη.....	44
4.8 Ο θάνατος προστάτη οικογενείας.....	45
4.9 Λοιποί Κίνδυνοι.....	46
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ & ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.....	49
1. Η διάταξη του άρθρου 9 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας.....	49
2. Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος.....	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ – ΔΙΕΘΝΗΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ.....	59
Διεθνείς Συμβάσεις & Κοινοτικό Δίκαιο.....	59
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ – ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ & ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΧΩΡΩΝ.....	65
Ομοιότητες & Διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Κυπριακής Δημοκρατίας.....	65
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	71
ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ.....	73
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....	74
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ.....	75

Περίληψη - Πρόλογος

Αντικείμενο του συγκεκριμένου πονήματος αποτελεί η συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση σύμφωνα τόσο με το Ελληνικό Σύνταγμα όσο και με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Επομένως στο παρόν πόνημα οφείλουν να εξεταστούν οι κάτωθι έννοιες: το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, η θεμελίωσή του και η σχέση αυτού τόσο με το Σύνταγμα της Ελλάδος όσο και με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας. Την ίδια δε στιγμή κρίνεται απαραίτητο να σημειωθούν οι αρχές που το διέπουν, οι νόμοι που το συγκεκριμενοποιούν καθώς και η σχέση τούτου με την ΕΣΔΑ, το διεθνές δίκαιο στο σύνολό του και όχι μόνο. Πραγματοποιείται μια πλήρης παρουσίαση του κοινωνικού Δικαιώματος της ασφάλισης ως εξειδίκευση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Πριν όμως προβούμε στην επιμέρους εξέταση και παρουσίαση του εν λόγω κοινωνικού δικαιώματος τόσο από πλευράς του ελληνικού όσο και του κυπριακού Συντάγματος κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε στην σημασία που προσδίδεται στην έννοια του δικαιώματος καθώς και τη διάκριση που δύναται αυτό να παρουσιάσει καθώς την σημασία αυτής (της διάκρισης).

Ορισμένα εκ των ερωτημάτων που θα κληθούμε να απαντήσουμε στο παρόν πόνημα είναι: α) ποια η σημασία της Συνταγματικής κατοχύρωσης του υπό εξέτασιν δικαιώματος; β) ποια είναι η υφιστάμενη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και της κοινωνικής ασφάλισης; γ) ποια η σχέση μεταξύ του κοινωνικού κράτους και του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης;

Αναφορικά με τη μεθοδολογία συλλογής πληροφοριών, ακολουθήθηκε η μέθοδος της συλλογής δεδομένων από άλλες πηγές και ιδίως βιβλιογραφικές αλλά και πρακτικά διαλέξεων. Η μέθοδος αυτή επιλέγει διότι βάσει τόσο του διαθέσιμου χρόνου αλλά και της πολυπλοκότητας του υπό εξέταση ζητήματος κρίθηκε ως η καταλληλότερη. Δεν ήταν εφικτό να τεθεί ενδεικτικά ερωματολόγιο σε μεγάλη μερίδα ατόμων για να εξεταστεί ένα ζήτημα που ταλανίζει τις δύο χώρες και το οποίο είναι κατά κύριο λόγο νομικής φύσεως, αν όχι αποκλειστικά. Από την άλλη πλευρά δεν κρίθηκε σκόπιμο να ακολουθηθεί η μέθοδος της παρατήρησης αφού δεν υφίστατο συγκεκριμένη συμπεριφορά προς παρατήρηση όπως δεν υφίσταντο και γεγονότα προς καταγραφή και επαλήθευση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικά περί δικαιωμάτων και διάκριση αυτών

Το Σύνταγμα, το οποίο θεωρείται θεμελιώδης νόμος του Κράτους παρέχει δικαιώματα ενώ την ίδια στιγμή θέτει όρια στην άσκηση της κρατικής εξουσίας. Τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, τα οποία δύναται να ονομαστούν και Συνταγματικά δικαιώματα, ακολουθούν τα όσα προβλέπονται στο δημόσιο δίκαιο και μία πρώτη διάκριση των δικαιωμάτων αυτών είναι η ακόλουθη¹:

Τα **ατομικά δικαιώματα**, τα οποία δικαιώματα αυτά ασκεί ο κυβερνόμενος δίχως να επεμβαίνει το κράτος, ήτοι ο κυβερνόμενος αξιώνει από το κράτος να απέχει. Για τον λόγο αυτό τα ατομικά δικαιώματα χαρακτηρίζονται ως αμυντικά και παρουσιάζουν αρνητικό περιεχόμενο.² Δικαιούχος των ατομικών δικαιωμάτων δεν είναι άλλος από το άτομο.

Τα **πολιτικά δικαιώματα**, τα οποία ασκεί ο πολίτης και όχι ο κάθε κυβερνόμενος, αξιώνοντας να συμμετέχει στην άσκηση της κρατικής εξουσίας. Τα εν λόγω δικαιώματα παρουσιάζουν ενεργητικό περιεχόμενο, αφού ο δικαιούχος τους διαμορφώνει την κρατική λειτουργία συμμετέχοντας.³ Στην συγκεκριμένη κατηγορία δικαιωμάτων ανήκει και το δικαίωμα υπό εξέταση, ήτοι το δικαίωμα εκλέγειν (ψηφού).⁴ Τα πολιτικά δικαιώματα στην αρχική τους μορφή αποτέλεσαν σαφή

---

¹ Αθανάσιος Γ. Ράικος, Παραδόσεις Συνταγματικού δικαίου (κατά το Σύνταγμα του 1975 Τόμος Β τα θεμελιώδη δικαιώματα τεύχος Α, Αθήνα 1984, σελ 12

² Αριστόβολος Ι. Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα α' ατομικές ελευθερίες πανεπιστημιακές παραδόσεις, γ' έκδοση, 1981, Θεσσαλονίκη, εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, σελ. 19 καθώς και Μ.Ι. Σπυριδάκης, Ατομικά και Ανθρώπινα Δικαιώματα Επιτομή, έκδοση 2011, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 7

³ Αθανάσιος Γ. Ράικος, Παραδόσεις Συνταγματικού δικαίου (κατά το Σύνταγμα του 1975 Τόμος Β τα θεμελιώδη δικαιώματα τεύχος Α, Αθήνα 1984, σελ 18

⁴ Αριστόβολος Ι. Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα α' ατομικές ελευθερίες πανεπιστημιακές παραδόσεις, γ' έκδοση, 1981, Θεσσαλονίκη, εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, σελ. 19 καθώς και Μ.Ι. Σπυριδάκης, Ατομικά και Ανθρώπινα Δικαιώματα Επιτομή, έκδοση 2011, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 8, όπως και Π. Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο Ατομικά Δικαιώματα, έκδοση 2012, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα σελ 63 και σελ 78,

κατάκτηση της λεγόμενης αστικής τάξης. Η άσκηση της κρατικής εξουσίας ήταν προνόμιο του μονάρχη και της αριστοκρατίας, γεγονός που η αστική τάξη επιθυμούσε να ανατρέψει, ώστε να είναι σε θέση και η ίδια να μετέχει στη διαμόρφωση της κρατικής λειτουργίας. Την σημερινή τους μορφή τα πολιτικά δικαιώματα απέκτησαν τον εικοστό αιώνα με την παροχή του δικαιώματος της ψήφου και στις γυναίκες. Με λίγα λόγια σήμερα δικαίωμα ψήφου παρέχεται στην λαϊκή τάξη.

Τα **κοινωνικά δικαιώματα**, τα οποία ασκεί κάθε κυβερνώμενος διεκδικώντας και αξιώνοντας από το κράτος ορισμένες υπηρεσίες – παροχές. Κατά κύριο λόγο οι παροχές αυτές παρουσιάζουν χαρακτήρα οικονομικό. Εν ολίγοις τα κοινωνικά δικαιώματα αποτιμούνται σε χρήματα. Τα εν λόγω δικαιώματα διαφοροποιούνται σε σχέση με τα ατομικά στο γεγονός ότι, ενώ στα ατομικά δικαιώματα ο δικαιούχος αξιώνει την αποχή από πλευράς κράτους στην περίπτωση των κοινωνικών δικαιωμάτων αξιώνει από το κράτος να πράξει, να είναι παρόν.⁵

Στο συγκεκριμένο σημείο καλό είναι να αναφερθεί πως τα παραπάνω δημόσια δικαιώματα παρουσιάζουν μια σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ τους. Δεν δύναται να ασκεί κάποιος ένα ατομικό δικαίωμα δίχως να μην έχει την δυνατότητα να ασκήσει κάποιο πολιτικό ή κοινωνικό δικαίωμα και αντιστρόφως. Χαρακτηριστικά ο Αριστόβολος Ι. Μάνεσης αναφέρει πως η διάκριση των δικαιωμάτων αυτών είναι «σηματική και σχετική, αφού τα εν λόγω είδη δημοσίων δικαιωμάτων είναι παραπληρωματικά μεταξύ τους, αφού η ελευθερία είναι ενιαία και αδιαίρετη, άσχετα αν εμφανίζεται ειδικότερα σαν “ελευθερία- αυτονομία” ή σαν “ελευθερία-συμμετοχή” στον πολιτικό και κοινωνικό βίο».

Επειδή αντικείμενο του παρόντος πονήματος αποτελεί η εξέταση ενός κοινωνικού αποκλειστικά δικαιώματος, που δεν είναι άλλο από το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι: Από τα κοινωνικά δικαιώματα απορρέει μια γενική και συνολικού χαρακτήρα υποχρέωση του Κράτους

τέλος Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3^η αναθεωρημένη έκδοση, έκδοση 2006, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ 30

⁵ Αριστόβολος Ι. Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα σ' ατομικές ελευθερίες πανεπιστημιακές παραδόσεις, γ' έκδοση, 1981, Θεσσαλονίκη, εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, σελ. 19 και 21 καθώς και Μ.Ι. Σπυριδάκης, Ατομικά και Ανθρώπινα Δικαιώματα Επιτομή, έκδοση 2011, Αθήνα-Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ 9-10

προς την κοινωνία, ήτοι υποχρεούται το κράτος σε παροχή έναντι της κοινωνίας στο σύνολό της και όχι έναντι μονάχα συγκεκριμένων ατόμων.⁶

Παράλληλα δε σημειώνεται πως το Σύνταγμα που από την μία πλευρά θεσπίζει και προστατεύει δικαιώματα και ελευθερίες από την άλλη πλευρά δύναται να τα περιορίζει είτε άμεσα το αυτό είτε παραπέμποντας στον νόμο. Οι περιορισμοί των δικαιωμάτων και / ή των ελευθεριών δύναται να σχετίζονται πρώτον με τον τρόπο άσκησή τους, δεύτερον με τους φορείς αυτών και τέλος με το περιεχόμενό τους.⁷

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Κύπρος δύναται να χαρακτηριστούν ως δημοκρατίες στην οποίες κατοχυρώνεται η αρχή του κοινωνικού κράτους. Ως κοινωνικό κράτος ορίζεται το κράτος εκείνο το οποίο αναλαμβάνει την υποχρέωση από θεσμικής απόψεως ώστε να εξασφαλίσει της βασικές ανάγκες των πολιτών του.⁸ Υφίσταται ενότητα μεταξύ του Κράτους και της Κοινωνίας.

Το κοινωνικό κράτος πέραν της υποχρέωσής του να διασφαλίσει ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης για τους πολίτες του υποχρεούται και να διασφαλίσει και ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των ιδίων και των οικογενειών τους, από την πιθανή επέλευση απώλειας εισοδήματος που δύναται να οφείλεται σε έκτακτες δαπάνες, όπως η ασθένεια, το γήρας, τα οικογενειακά βάρη εν γένει καθώς και η ανεργία. Με λίγα λόγια απώτερος σκοπός του κοινωνικού κράτους είναι η παροχή της επονομαζόμενης κοινωνικής ασφάλειας. Σε τούτο το σημείο θα πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή μας και να μην θεωρήσουμε ως ταυτόσημες έννοιες την έννοια της κοινωνικής ασφάλειας με εκείνη της κοινωνικής ασφάλισης. Αναμφίβολα όμως πρέπει να σημειωθεί πως η πρώτη εμπεριέχει την δεύτερη, ήτοι η πρώτη αποτελεί μια ευρύτερη έννοια της δεύτερης.⁹

---

⁶ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 39

⁷ Αριστόβολος Ι. Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα α' ατομικές ελευθερίες πανεπιστημιακές παραδόσεις, γ' έκδοση, 1981, Θεσσαλονίκη, εκδοτικός οίκος Σάκκουλα, σελ. 72

⁸ Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 2

⁹ Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 74

Από τα προαναφερθέντα γίνεται κατανοητό πως η διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος δεν είναι η μοναδική βάση που παρέχεται από το Σύνταγμα για την κατοχύρωση του υπό εξέταση κοινωνικού δικαιώματος. Συνταγματικώς κατοχυρωμένη λογίζεται η κοινωνική ασφάλιση και μέσω της αρχής του κοινωνικού κράτους. Η αρχή του κοινωνικού κράτους αποτελεί το σύνολο των κοινωνικών δικαιωμάτων, και μέρος του συνόλου τούτου αποτελεί το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση.¹⁰ Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί συνιστώσα του κοινωνικού κράτους.¹¹

Υφίσταται όμως και η άποψη πως η αρχή του κοινωνικού κράτους είναι στενά συνδεδεμένη και με τα ατομικά καθώς και τα πολιτικά δικαιώματα του ανθρώπου, από την στιγμή που τα κοινωνικά δικαιώματα αποτελούν συμπλήρωμα των ελευθεριών του ανθρώπου.¹² Επομένως το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί δικαίωμα του ανθρώπου, το οποίο το απολαμβάνει όντας μέλος του κοινωνικού συνόλου και όχι ως μονάδα – ως άτομο.¹³

Σε τούτο το σημείο κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούμε στον τρόπο με τον οποίο η νομολογία αντιλαμβάνεται τα κοινωνικά δικαιώματα και με ποιον τρόπο τα αντιμετωπίζει. Αρχικώς η νομολογία στην πλειονότητά της δέχεται πως τα κοινωνικά δικαιώματα αποτελούν κανόνες δικαίου που απευθύνονται κατά κύριο λόγο στον νομοθέτη δίχως όμως να αποκλείει πως απευθύνονται σε «δεύτερη» φάση τόσο στον δικαστή όσο και στην διοίκηση. Ακολούθως οι διατάξεις συγκεκριμένα των άρθρων 21 έως και 24 του Συντάγματος θεμελιώνουν ναι μεν δικαιώματα όχι όμως υποκειμενικά, υπό την έννοια ότι δεν παρέχουν αγωγήσιμες αξιώσεις συγκεκριμένων φορέων τους έναντι του κράτους για την αναγνώριση συγκεκριμένων κοινωνικών παροχών στο πρόσωπό τους. Με άλλα λόγια ενώ σχετικά με τα κοινωνικά δικαιώματα αναγνωρίζεται η υποχρέωση του νομοθέτη να τα «προστατεύσει» τούτο δεν σημαίνει ότι αν δεν παρασχεθούν στον οιονεί φορέα τους, ότι εκείνος δύναται ως

---

¹⁰ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 23

¹¹ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 19

¹² Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, (βλ. υποσημείωση 28), σελ. 27

¹³ Βελισσάριος Καρακώστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 489

πολίτης να απαιτήσει από το κράτος την πραγματοποίηση – υλοποίησή του. Οι συνταγματικές διατάξεις που αναγνωρίζουν κοινωνικά δικαιώματα δεν θεμελιώνουν αγωγήμες αξιώσεις κατά του κράτους¹⁴. Τούτο ίσως έχει να κάνει και με το γεγονός, όπως θα αναφερθούμε παρακάτω, με την στενή σχέση που υφίσταται μεταξύ των κοινωνικών δικαιωμάτων, των παροχών που προκύπτουν από αυτά και τα διαθέσιμα οικονομικά μέσα από πλευράς του κράτους. Γίνεται εύκολα αντιληπτό πως αν σε κάθε πολίτη δινόταν η δυνατότητα να αξιώσει με αγωγή συγκεκριμένες παροχές από το κράτος τότε τα εθνικά έσοδα και διαθέσιμα οικονομικά μέσα δεν θα αρκούσαν για την κάλυψη των αναγκών του συνόλου των πολιτών, ενώ παράλληλα οι παροχές θα δίνονταν αποκλειστικά και μόνο μετά την έκδοση σχετικών δικαστικών αποφάσεων.¹⁵ Αγωγήμη αξίωση για συγκεκριμένη ασφαλιστική παροχή θεμελιώνεται μονάχα αν η μη χορήγηση της παροχής αυτής ή η χορήγησή της πραγματοποιούμενη με περιορισμούς σε συγκεκριμένη και μόνο κατηγορία προσκρούει στην αρχή της ισότητας. Επιπροσθέτως σύμφωνα με την νομολογία τα κοινωνικά δικαιώματα δεσμεύουν και την διοίκηση, υπό την έννοια ότι η διοίκηση δεν είναι δυνατόν να αποτελεί τροχοπέδη της άσκησης και απόλαυσης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Ήτοι η διοίκηση θα πρέπει να υιοθετεί τα μέτρα εκείνα που συμβάλλουν στην απόλαυση των κοινωνικών δικαιωμάτων των άρθρων 21-24 του Συντάγματος.¹⁶

Συγκεκριμένα αναφορικά με την αντιμετώπιση του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης από πλευράς της νομολογίας δύναται να υποστηριχθούν τα ακόλουθα: «Δια του άρθρ. 22§ 4 του Συντάγματος κατοχυρούται ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης, εν τη έννοια ότι θεσπίζεται μεν δια τον νομοθέτην υποχρέωσις ασφαλιστικής καλύψεως του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας, πλην κατά τα λοιπά ο νόμος δύναται να διαμορφώνη ελευθέρως την μορφήν και την έκτασιν της παρεχόμενης ασφαλιστικής προστασίας, υποκείμενος μόνον εις περιορισμούς υποβαλλομένους δι' άλλων συνταγματικών διατάξεων.» ως ρητώς αναφέρει η υπ' αριθμόν 2253/1976 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας

---

¹⁴ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 35

¹⁵ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 38

¹⁶ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 181 επ.

(Ολομέλεια)¹⁷ Η νομολογία ως γίνεται αντιληπτό από τα ανωτέρω αναφερθέντα ευθέως χαρακτηρίζει το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης ως θεσμό με χαρακτηριστικότερο όλων το παράδειγμα της αποφάσεως του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης υπ' αριθμόν 2735/1995, η οποία έκρινε πως αντίκειται στη διάταξη του άρθρου 22 §5 του Συντάγματος διάταξη νόμου σύμφωνα με την οποία αφαιρείται από τα ασφαλιστικά όργανα το δικαίωμα κρίσης ουσιαστικής περί του κατά πόσο πληρούνται οι προϋποθέσεις ή όχι της ασφαλιστικής αναπηρίας με το σκεπτικό ότι θίγεται το περιεχόμενο του θεσμού της κοινωνικής ασφάλισης.¹⁸

Ιστορία του Θεσμού της Κοινωνικής Ασφάλισης

Ο άνθρωπος σύμφωνα με τον Άγγελο Στεργίου γεννιέται και μεγαλώνει με την κοινωνική ασφάλιση.¹⁹ Τούτο διότι ο άνθρωπος πέρα από το ένστικτο της αυτοσυντηρήσεως έχει και την ικανότητα να αντιλαμβάνεται πως υφίστανται κίνδυνοι που δύναται να απειλήσουν την ζωή του και την υγεία του, καθώς και των οικείων του.²⁰ Η επίγνωση αυτή ανέπτυξε το αίσθημα της αλληλεγγύης μεταξύ των ανθρώπων από πολύ νωρίς. Δεν είναι τυχαίο που η κοινωνική ασφάλιση εμφανίζεται πρώτη φορά στην Ελληνική αρχαιότητα.

Από τον 6^ο αιώνα στην Ελλάδα υφίσταται η έννοια της κοινωνικής ασφάλισης ειδικά για την αντιμετώπιση της ασθένειας. Παραλλήλως δε προβλεπόταν και η χορήγηση επιδόματος αναπηρίας για εκείνους τους πολίτες που ήταν ανίκανοι να εργαστούν και οι οποίοι δεν είχαν περιουσία μεγαλύτερη των τριακοσίων αττικών δραχμών. Το αξιοσημείωτο δε για την εποχή εκείνη ήταν ότι κάθε χρόνο καλούνταν να εξετάζονται οι λήπτες του «επιδόματος» τούτου από την βουλή των πεντακοσίων. Την ίδια δε στιγμή είχε θεσμοθετηθεί και ο επονομαζόμενος «δημοσιεύον ιατρός».

---

¹⁷ Αποφάσεις 2253/1976, 2069/1978, 1479/1997 του ΣΤΕ (Ολομέλεια), <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm>

¹⁸ Απόφαση 2735/1995 ΔιοικΠρΘες, Τόμος Ν', Τεύχος 5, 1996, Θεσσαλονίκη, Αρμενόπουλος, σελ. 641-644

¹⁹ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 10

²⁰ Αντώνιος Ι Πέτρογλου, Δίκαιον Κοινωνικής Ασφαλίσεως, Τόμος Α', 1974, Αθήναι, σελ. 19

Επρόκειτο για έναν θεσμό βάσει του οποίου εκλεγόταν ιατρός από την πόλη, έχοντας αρμοδιότητα να παρέχει τις υπηρεσίες του έναντι ορισμένης αμοιβής, η οποία προερχόταν από τα λεγόμενα ιατρικά τέλη. Ως ιατρικά τέλη λογίζονταν οι εισφορές που κατέβαλαν οι πολίτες.²¹ Η νοοτροπία που διέπει την αρχαία Ελλάδα κατά τον 6^ο αιώνα συναντάται και κατά την βυζαντινή περίοδο καθώς και εκείνη επί Τουρκοκρατίας, μόνο που κατά την τελευταία περίοδο η κοινωνική ασφάλιση στηριζόταν κατά κύριο λόγο στην οργάνωση συντεχνιών από πλευράς ορισμένων κατηγοριών εργαζομένων και όχι τόσο στην αρχή της αλληλεγγύης αυτής καθ' αυτής.²²

Η εξέλιξη του κοινωνικού δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης, υπό την σύγχρονη μορφή του, παρουσιάζει δύο περιόδους, η πρώτη περίοδος καλύπτει το χρονικό διάστημα από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα μέχρι τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέχρι τις μέρες μας. Τομή στην θέσπιση των κοινωνικών δικαιωμάτων γενικώς και της κοινωνικής ασφάλισης ειδικώς αποτέλεσε η μεταρρύθμιση του Bismark στην αυτοκρατορική Γερμανία, στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και συγκεκριμένα το 1881.²³ Μάλιστα στην Γερμανία εκείνης της περιόδου υφίσταται η αντίληψη πως θα πρέπει το κράτος να μεριμνήσει για την ίδρυση των ασφαλιστικών φορέων και μάλιστα να τους χαρακτηρίσει και υποχρεωτικούς, υπό την έννοια της επιβολής της ασφάλισης σ' αυτούς.²⁴

Στην Ελλάδα την αυτή χρονική περίοδο, ήτοι μεταξύ 1860 και 1930, αρχίζουν να ιδρύονται ασφαλιστικοί φορείς. Συγκεκριμένα το Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο που λειτούργησε το 1861, ήταν ο πρώτος ασφαλιστικός φορέας της χώρας. Βάσει των ασφαλιστικών εισφορών που καταβάλλονταν στα ασφαλιστικά ταμεία ακολουθούσε η αναδιανομή εισοδημάτων, ενώ για ορισμένους, ασφαλιστικούς, κινδύνους

---

²¹ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 31

²² Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 32

²³ Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, *Κοινωνικό κράτος Δικαίου*- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 13

²⁴ Αντώνιος Ι Πέτρογλου, *Δίκαιον Κοινωνικής Ασφάλισης*, Τόμος Α', 1974, Αθήναι, σελ. 23

αναγνωρίζονταν παροχές στους ασφαλισμένους, ανεξαρτήτως της οικονομικής τους κατάστασης.²⁵

Στην νεώτερη Ελλάδα, το 1934 ψηφίζεται ο υπ' αριθμόν 6298 Νόμος σύμφωνα με τον οποίο στην διάταξη του άρθρου 2 παρ.1 εδ. α ρητώς προβλέπει: «Τα πρόσωπα, τα οποία εντός των ορίων της χώρας παρέχουν κατά κύριον επάγγελμα εξηρητημένη εργασία ή εξηρητημένη υπηρεσίαν έναντι αμοιβής», υπάγονται εις την ασφάλισιν. Στον αυτό δε νόμο και συγκεκριμένα στη διάταξη του άρθρου 13 θεσπίζεται η ίδρυση του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ).²⁶ Παραλλήλως δε το ίδιο έτος ψηφίζεται και ο υπ' αριθμόν 6364 Νόμος «περί ιδρύσεως Ταμείου Ασφαλίσεως Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδος». Βάσει του εν λόγω Νόμου ιδρύεται το γνωστό σε όλους ΤΕΒΕ με σκοπό να ασφαλιστούν σε αυτό εναντίον «του κινδύνου της ανικανότητας προς εργασίαν λόγω σωματικής παθήσεως ή πνευματικής βλάβης, του γήρατος και του θανάτου»²⁷

Πριν αναφερθούμε στην υφιστάμενη σχέση μεταξύ του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης και της Κυπριακής Δημοκρατίας, κρίνεται απαραίτητο να αναφερθούμε για εύλογους λόγους στη θέσπιση της κοινωνικής ασφάλισης στην Μεγάλη Βρετανία. Αναμφίβολα η θέσπιση της κοινωνικής ασφάλισης στην Κύπρο έχει επηρεαστεί από την Βρετανική «κατοχή», αποικιοκρατία. Στην Αγγλία εισήχθη το 1911 η έννοια της κοινωνικής ασφάλισης για πρώτη φορά, όμως το 1942 ήταν ο λόρδος Beveridge εκείνος που υιοθέτησε ένα ειδικό σχέδιο με διεθνή αντίκτυπο. Το κύριο χαρακτηριστικό της θεώρησης του Beveridge δεν είναι άλλο από ένα κράτος το οποίο μέσω των δημοσίων υπηρεσιών του οφείλει να παρέχει κατ' ελάχιστον αγαθά και ευκαιρίες στους πολίτες του, ώστε να πριν υφίσταται φόβος παράλυσης της δημιουργικότητας τους εξαιτίας της ανέχειας. Προβλεπόταν η εξασφάλιση εισοδήματος για την αντιμετώπιση ορισμένων κινδύνων μέσω της χορήγησης παροχών²⁸

---

²⁵ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 32

²⁶ Νόμος 6298/1934, ΦΕΚ 346/ 10.10.1934, Τεύχος Α', <http://www.et.gr/>

²⁷ Νόμος 6364/1934, Άρθρο 1 §§ 1 και 2, ΦΕΚ 376/ 31.10.1934, Τεύχος Α', <http://www.et.gr/>

²⁸ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 35 καθώς και *Social Insurance and Allied Services Report by Sir William Beveridge*,

Ερχόμενοι στην περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας παρατηρούμε τα ακόλουθα αναφορικά με τον θεσμό της κοινωνικής ασφάλισης²⁹:

1. Οι Βρετανοί κατά την διάρκεια της αποικιοκρατίας τους στην Κύπρο, αρχικά όπως ήταν αναμενόμενο παρείχαν προστασία στους εργαζόμενους των δημοσίων υπηρεσιών, με κύρια παροχή εκείνη της σύνταξης.
2. Υφίσταντο όμως και δημόσιοι υπάλληλοι που δεν καλύπτονταν από την ανωτέρω ρύθμιση – παροχή, οπότε δημιουργήθηκε ταμείο προνοίας με καταβολή εισφορών. Μέρος των εισφορών καλύπτονταν από την ίδια την Κυβέρνηση και αντίστοιχο μέρος εισφορών καλούνταν να καλύψουν και οι υπάλληλοι.
3. Ο χρόνος ζωής και εργασίας μέχρι και τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στην Κύπρο αποτελούσαν ταυτόσημες έννοιες. Με άλλα λόγια ο Κύπριος καλούνταν να εργάζεται μέχρι το πέρας της ζωής του, δίχως να γνωρίζει ή να υφίσταται εναλλακτική επιλογή.
4. Η Κύπρος δεν εμφανίζει μια συγκροτημένη εργατική τάξη και ειδικά αναφορικά με τον ιδιωτικό τομέα, παρά μόνο τη τάξη των μεταλλωρύχων. Πρόκειται παράλληλα και για την μοναδική τάξη του ιδιωτικού τομέα όπου κατοχυρώθηκε δικαίωμα αποζημίωσης εργάτη λόγω σωματικής βλάβης ή θανάτου από εργατικό ατύχημα. Το αυτό δικαίωμα καταχωρήθηκε μεταγενεστέρως και για τους λοιπούς εργαζομένους, αλλά πολύ αργότερα το 1944. Μάλιστα θεσμοθετήθηκε το 1942 όμως η εφαρμογή του ήρθε δύο έτη αργότερα.
5. Το 1944 υπήρξε σημαδιακή χρονιά για τις κοινωνικές παροχές στην Κύπρο και τούτο διότι ήδη αναφερθήκαμε στην διεύρυνση της εφαρμογής του δικαιώματος αποζημίωσης εργατών λόγω σωματικής βλάβης ή θανάτου κατά την διάρκεια εργατικού ατυχήματος, όμως θα πρέπει να σημειωθεί πως απέργησαν εργάτες για να επιτευχθεί ο στόχος τους που δεν ήταν άλλος από την διασφάλιση καλύτερων όρων εργασίας.
6. Οι περισσότερες παροχές «κοινωνικής ασφάλισης» στην Κύπρο από το 1944 και εντεύθεν, όπως η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αναγνωρίζονταν στους

---

http://historyofsocialwork.org/1942_ENG_Beveridge/1942,%20Beveridge,%20social%20insurance%20and%20allied%20services.pdf

²⁹ Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/>

δημοσίους υπαλλήλους και στους οικονομικά ασθενείς. Το τελευταίο γίνεται αντιληπτό από το γεγονός ότι για τις αντίστοιχες παροχές με αυτές του δημοσίου υπαλλήλου, ο ιδιωτικός υπάλληλος θα έπρεπε να «καλύπτει» συγκεκριμένα εισοδηματικά κριτήρια.

Από τα όσα μέχρι στιγμής έχουν εκτεθεί δύναται να συναχθεί το εξής συμπέρασμα: Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί ναι μεν ένα κοινωνικό δικαίωμα το οποίο όμως αναγνωρίζεται στους λίγους και μάλιστα το περιεχόμενό του είναι το ελάχιστο δυνατό. Η συγκεκριμένη πραγματικότητα για τους εργαζομένους της Κύπρου είχε ως αποτέλεσμα οι ίδιες οι συντεχνίες να επιλαμβάνονται της ασφάλισης των μελών τους καθώς και των οικογενειών τους. Οι συντεχνίες κάλυπταν το κενό και την αδυναμία που εμφάνιζε το κυπριακό κράτος. Χαρακτηριστικά οι συντεχνίες για να είναι σε θέση να παρέχουν καλύψεις στα μέλη τους, ως ανωτέρω αναφέρθηκε, όταν διαπραγματεύονταν για τους όρους εργασίας έθεταν και το ζήτημα ίδρυσης ασφαλιστικών και κοινωνικών φορέων – ταμείων. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα κατά το έτος 1956 να υφίστανται 50 ασφαλιστικά ταμεία για τους εργαζομένους στον ιδιωτικό τομέα.

Την αυτή χρονική περίοδο και δη το έτος 1956 προσδιορίζεται και η έννοια του όρου «κοινωνική ασφάλιση» από το κυπριακό κράτος. Ως παροχές κοινωνικής ασφάλισης λογίζονται:

- Η σύνταξη γήρατος
- Το επίδομα ανεργίας
- Οι παροχές λόγω ασθένειας και αναπηρίας
- Τα βοηθήματα τοκετού και θανάτου
- Οι παροχές σε χήρες, ορφανά και ανύπαντρες γυναίκες

Οι ανωτέρω παροχές κοινωνικής ασφάλισης εισήχθησαν στην κυπριακή έννομη τάξη με τον υπ' αριθμ. 31 Νόμο του 1956. Τα χαρακτηριστικά του εν λόγω Νόμου σχετικά με τις κοινωνικές παροχές και εν γένει το δικαίωμα περί κοινωνικής ασφαλίσεως είναι τα ακόλουθα:

Πρώτον το ύψος των βοηθημάτων προσδιοριζόταν με βάση το κατώτατο όριο διαβίωσης και

Δεύτερον, οι εισφορές στις οποίες υποχρεούνταν οι ασφαλισμένοι δεν συσχετιζόνταν με το ύψος των αποδοχών των ασφαλισμένων. Λανθασμένα επρόκειτο για ανεξάρτητα μεταξύ τους μεγέθη. Σε κάθε όμως περίπτωση η θεσμοθέτηση των εν

λόγω μέτρων πραγματοποιήθηκε για να κατευναστούν τα πνεύματα, υπό την έννοια ότι το έτος 1955 ξεκίνησε η δράση της Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών, στόχος της οποίας ήταν η απελευθέρωση από τους Βρετανούς και η αυτοδιάθεσή της Κύπρου. Για πολιτικούς καθαρά λόγους και για παραμείνει αρεστή η αποικιακή διοίκηση στην Κύπρο το 1955 προαναγγέλλεται η εισαγωγή – αποδοχή των μέτρων κοινωνικής ασφάλισης που τόσο είχε προβληματίσει τους Κυπρίους.

Η ανάγκη λήψης μέτρων κοινωνικής γενικά πολιτικής αλλά και η τροποποίηση των υφιστάμενων μέτρων περί κοινωνικής ασφάλισης διαφαίνεται έντονα τα έτη που ακολουθούν και τούτο διότι η ανεργία στην Κύπρο αυξάνεται ραγδαία και το βιοτικό επίπεδο των Κυπρίων μεταβάλλεται σε ιδιαίτερα χαμηλό. Η προαναφερθείσα ανάγκη έγινε αντιληπτή κατά την θέσπιση του Συντάγματος του 1960 και τούτο αποδεικνύεται από το γεγονός ότι το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης ενσωματώθηκε στο συγκεκριμένο Κείμενο.

Η κοινωνική ασφάλιση υποστηρίζεται πως ιδρύθηκε μέσω της μεταφοράς της ιδέας της ιδιωτικής ασφάλισης από το ιδιωτικό στο δημόσιο δίκαιο. Με άλλα λόγια ορισμένες κατηγορίες πολιτών «εξακαγκάζονται» στην σύναψη ασφαλίσεως έναντι εισφορών με αποτέλεσμα να προστατεύονται από ορισμένους κινδύνους, κάτι για το οποίο επιλαμβάνεται η πολιτεία.³⁰ Η κοινωνική όμως ασφάλιση διαφοροποιείται σε αρκετά σημεία από την ιδιωτική ασφάλεια και συγκεκριμένα στα ακόλουθα³¹:

- Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί υποχρεωτική σύμβαση, η οποία διέπεται από το δημόσιο δίκαιο ενώ η ιδιωτική ασφάλισης αποτελεί σύμβαση ελευθέρως βουλήσεως, η οποία αντιστοίχως διέπεται από το ιδιωτικό δίκαιο.
- Οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου τα οποία ιδρύονται εκ του νόμου σε αντίθεση με την ιδιωτική ασφάλιση όπου οι οργανισμοί της ιδρύονται κατόπιν ιδιωτικής πρωτοβουλίας.
- Οι εισφορές στην κοινωνική ασφάλιση προσδιορίζονται εκ του νόμου δίχως να υφίσταται δυνατότητα μεταβολής των κατόπιν συμφωνίας μεταξύ ασφαλισμένου και οργανισμού ασφαλίσεως σε αντίθεση με την ιδιωτική ασφάλιση όπου οι εισφορές προσδιορίζονται ελευθέρως και η μεταβολή αυτών είναι εφικτή κατόπιν συμφωνίας των μερών.

---

³⁰ Αντώνιος Ι Πέτρογλου, Δίκαιον Κοινωνικής Ασφαλίσεως, Τόμος Α', 1974, Αθήναι, σελ. 25-26

³¹ Αντώνιος Ι Πέτρογλου, Δίκαιον Κοινωνικής Ασφαλίσεως, Τόμος Α', 1974, Αθήναι, σελ. 26

- Οι οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης δεν δύναται να επιλέξουν τις κατηγορίες των προσώπων που ασφαρίζονται σε αυτούς, ήτοι δεν είναι δυνατός ο αποκλεισμός κατηγοριών ή έστω και μεμονωμένων ατόμων από την κοινωνική ασφάλιση κάτι το οποίο είναι εφικτό όταν πρόκειται για ιδιωτική ασφάλιση.
- Οι παροχές της κοινωνικής ασφάλισης δεν «χάνονται» έστω και αν υπάρξει υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, η αναπροσαρμογή των παροχών είναι υποχρεωτική ενώ αυτό δεν ισχύει για την περίπτωση της ιδιωτικής ασφάλισης.

Η πρώτη μορφή και εφαρμογή της κοινωνικής ασφάλισης πραγματοποιήθηκε για να επιτυγχάνεται η κάλυψη των κινδύνων, οι οποίοι προέκυπταν κατά την παροχή εργασίας. Για τον λόγο τούτο η κοινωνική ασφάλιση αποτέλεσε μέρος της εργατικής νομοθεσίας. Καλύπτονταν οι περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες ο εργαζόμενος δεν edύνατο πλέον να εργαστεί, είτε πρόσκαιρα είτε μόνιμα. Καλύπτονταν και η περίπτωση θανάτου του εργαζομένου, όπου παροχές – αποζημίωση αναγνωρίζονταν στην οικογένειά του. Ουσιαστικά η πρώτη μορφή κοινωνικής ασφάλισης είχε ως στόχο την προστασία του εισοδήματος των εργαζομένων και σε περίπτωση επέλευσης κινδύνου με αποτέλεσμα την απώλειά του διασφάλιζε τον εργαζόμενο και την οικογένειά του. Ο χαρακτήρας της κοινωνικής ασφάλισης edύνατο να προσδιοριστεί ως αποζημιωτικός.³²

---

³² Αντώνιος Ι Πέτρογλου, Δίκαιον Κοινωνικής Ασφαλίσεως, Τόμος Α', 1974, Αθήναι, σελ. 27

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ & ΕΛΛΑΔΑ

1. Η διάταξη του άρθρου 22 Συντάγματος της Ελλάδος

Σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος προβλέπονται τα ακόλουθα: «1. Η εργασία αποτελεί δικαίωμα και προστατεύεται από το Κράτος, που μεριμνά για τη δημιουργία συνθηκών απασχόλησης όλων των πολιτών και για την ηθική και υλική εξύψωση του εργαζόμενου αγροτικού και αστικού πληθυσμού. Όλοι οι εργαζόμενοι, ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας.

2. Με νόμο καθορίζονται οι γενικοί όροι εργασίας, που συμπληρώνονται από τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας συναπτόμενες με ελεύθερες διαπραγματεύσεις και, αν αυτές αποτύχουν, με τους κανόνες που θέτει η διαιτησία.

3. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας από τους δημόσιους υπαλλήλους και τους υπαλλήλους οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου.

4. Οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται. Ειδικοί νόμοι ρυθμίζουν τα σχετικά με την επίταξη προσωπικών υπηρεσιών σε περίπτωση πολέμου ή επιστράτευσης ή για την αντιμετώπιση αναγκών της άμυνας της Χώρας ή επείγουσας κοινωνικής ανάγκης από θεομηνία ή ανάγκης που μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία, καθώς και τα σχετικά με την προσφορά προσωπικής εργασίας στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης για την ικανοποίηση τοπικών αναγκών.

5. Το Κράτος μεριμνά για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, όπως νόμος ορίζει.»

Πριν από την ανάλυση της παραπάνω διάταξης κρίνεται σκόπιμο να σημειωθεί πως η αρχή του κοινωνικού κράτους λειτουργεί επικουρικώς σε σχέση

με το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης. Η λειτουργία αυτή έχει ως αποτέλεσμα η κοινωνική ασφάλιση να μετατρέπεται σε κοινωνική ασφάλεια.³³

Η παραπάνω διάταξη σύμφωνα με την γραμματική της ερμηνεία αναφέρει πως το κράτος μεριμνά αποκλειστικά και μόνο για την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων, ενώ εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο μιας διάταξης που αναφέρεται στο δικαίωμα της εργασίας. Δεν θα ήταν δύσκολο να υποστηριχθεί πως το δικαίωμα της εργασίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Θα ήτο δυνατόν να σημειωθεί πως το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης απορρέει από εκείνο της εργασίας. Με άλλα λόγια οι μοναδικοί αποδέκτες του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης είναι οι παρέχοντες εξαρτημένη εργασία.

Είναι δυνατόν όμως να είναι συνταγματικά κατοχυρωμένο ένα δικαίωμα το οποίο όμως να είναι τόσο «στενό» και περιορισμένο; Είναι δυνατόν ο νομοθέτης να «προστατεύει» και να μεριμνά για μια μονάχα μερίδα πολιτών και όχι για το ευρύ κοινωνικό σύνολο. Είναι μάλιστα δυνατόν να μεριμνά μονάχα για τους παρέχοντες εξαρτημένη εργασία αποκλείοντας από την κοινωνική ασφάλιση ολόκληρες επαγγελματικές ομάδες, όπως είναι οι αγρότες, οι έμποροι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες; Σε όλες τις ανωτέρω ερωτήσεις η απάντηση θα έπρεπε δίχως άλλο να είναι αρνητική. Τούτο προκύπτει από την τελολογική ερμηνεία της ανωτέρω διάταξης του Συντάγματος σε συνδυασμό πάντα και με την διάταξη του άρθρου 25 του αυτού κειμένου, του Συντάγματος. Ο σκοπός του νομοθέτη ήταν και είναι μέσω του Συντάγματος να προστατέψει το σύνολο των Ελλήνων πολιτών δίχως αποκλεισμούς και εξαιρέσεις.³⁴ Ο ερμηνευτής καλείται στην συγκεκριμένη περίπτωση να διαστείλει την ερμηνεία του κανόνα δικαίου, της διάταξης περί του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης στην προκειμένη περίπτωση³⁵. Ως διασταλτική ερμηνεία νοείται εκείνη κατά την οποία κρίνεται πως ο νομοθέτης εκφράστηκε στενότερα απ' όσο ήθελε ή έπρεπε και για το λόγο

---

³³ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 52

³⁴ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 64

³⁵ Karl Engisch, Εισαγωγή στη νομική σκέψη, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 1981, σελ. 123 επ.

αυτό στον υπό ερμηνεία κανόνα δικαίου εντάσσονται και περιπτώσεις όπου κατά το κείμενό δεν καλύπτονται από αυτόν. Ουσιαστικά επεκτείνεται η εφαρμογή του ώστε το γράμμα του νόμου να συμπίπτει με το πνεύμα αυτού. Η προαναφερθείσα διασταλτική ερμηνεία επιτυγχάνεται με την προσφυγή στην αρχή της κοινωνικού κράτους.

Ακολούθως όμως θα πρέπει να σημειωθεί πως η διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος θεσπίζει ένα κοινωνικό δικαίωμα υπό την έννοια όμως την ευρεία και τούτο διότι ουσιαστικά η εν λόγω διάταξη παρέχει μια θεσμική εγγύηση αναφορικά με το δικαίωμα στην ασφάλιση. Δεν απορρέει από την συγκεκριμένη διάταξη η δυνατότητα του ασφαλισμένου να αιτηθεί παροχής από τον ασφαλιστικό του φορέα αλλά το πλαίσιο εντός του οποίου καλείται να κινηθεί ο κοινός νομοθέτης, ώστε να θεσπιστούν όλοι εκείνοι οι λοιποί και απαραίτητοι νόμοι ώστε ο πολίτης να απολαμβάνει κοινωνικής ασφάλισης.³⁶ Δεν δημιουργεί αξίωση των εργαζομένων στο είδος ή στην έκταση της ασφαλιστικής προστασίας παρά δημιουργεί την υποχρέωση στον νομοθέτη να ρυθμίσει τα αντίστοιχα με την ασφάλιση ζητήματα.³⁷

Με τη διάταξη του άρθρου 22 §5 του Συντάγματος κατοχυρώνεται «ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης με γνώμονα την ασφαλιστική κάλυψη ολόκληρου του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου»³⁸. Μάλιστα ο κοινός νομοθέτης για να προβεί στην εκπλήρωση του συγκεκριμένου σκοπού παρουσιάζει ιδιαίτερα αυξημένη νομοθετική εξουσία, χωρίς παραλλήλως να περιορίζεται σημαντικά παρά μόνο από τους περιορισμούς εκείνους που οι λοιπές συνταγματικές διατάξεις προβλέπουν.³⁹

---

³⁶ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 39

³⁷ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 560

³⁸ ΣΤΕ Ολομέλεια 2180/2004, <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm>

³⁹ Βελισσάριος Καρακώστας, *Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία*, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 497

Το Συμβούλιο της Επικρατείας με την υπ' αριθμόν 3100/2001 απόφασή του, σε Ολομέλεια, υποστηρίζει ρητώς πως «Με την διάταξη 22 §5 του Συντάγματος ο συντακτικός νομοθέτης περιέβαλε με συνταγματικό κύρος την αρχή της κοινωνικής ασφαλίσεως και ανέθεσε στον κοινό νομοθέτη την εξειδίκευσή της ανάλογα με τις περιστάσεις. Η μόνη δέσμευση που επέβαλε σχετικά με την μορφή του ασφαλιστικού φορέα εκεί όπου ο νόμος καθιερώνει την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση και θεσπίζει την υποχρεωτική καταβολή ασφαλιστικής εισφοράς είναι η παροχή της κοινωνικής ασφαλίσεως είτε από μόνο το Κράτος είτε από νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Κανένα όμως περιορισμό δεν επέβαλε ως προς τον τρόπο οργανώσεως και διοικήσεως των νομικών προσώπων που θα καταστούν φορείς της κοινωνικής ασφαλίσεως, δεδομένου ότι ο νομοθέτης είναι ελεύθερος να επιλέξει την παροχή της από το ίδιο το Κράτος. Τέτοια δέσμευση του κοινού νομοθέτη δεν απορρέει ούτε από το πνεύμα του Συντάγματος ούτε από τις γενικές αρχές που πηγάζουν από τις συνταγματικές διατάξεις με τις οποίες καθιερώνεται η αρχή του Κοινωνικού Κράτους.»⁴⁰

Η κοινωνική ασφάλιση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ασφάλιση στους φορείς δημοσίου δικαίου και η οποία είναι υποχρεωτική απ' ότι προκύπτει από τα ανωτέρω, δίχως όμως τούτο να αποκλείει την προαιρετική – ιδιωτικού χαρακτήρα ασφάλιση. Ο νομοθέτης σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος καλείται να ρυθμίσει τα περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως σύμφωνα με τη νομολογία του ΣτΕ. Από την άλλη όμως πλευρά ο Άρειος Πάγος δέχεται σε αντίθεση με τα όσα αποδέχεται το Συμβούλιο της Επικρατείας, πως η υπό εξέταση διάταξη επιτρέπει στον κοινό νομοθέτη να ρυθμίσει όλα εκείνα τα ζητήματα τα οποία άπτονται της ασφάλισης δίχως να χρειάζεται να γίνει διαχωρισμός μεταξύ υποχρεωτικής και προαιρετικής ασφάλισης. Χαρακτηριστικά μάλιστα σύμφωνα με απόφαση του Αρείου Πάγου, ο νομοθέτης δύναται να επέμβει στις συμφωνίες μεταξύ ασφαλισμένων και φορέων ιδιωτικής ασφάλισης, αποκλείοντας ακόμη και συγκεκριμένους όρους αυτών.⁴¹

---

⁴⁰ ΣΤΕ Ολομέλεια 3100/2001, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

⁴¹ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 562 καθώς και ΑΠ 1638/1991, Τμήμα Β', η οποία αναφέρει ρητά « Η συνταγματική αυτή διάταξη, θέτοντας την κοινωνική ασφάλιση των εργαζομένων υπό τη μέριμνα του κράτους και επιτρέποντας στο νομοθέτη να ρυθμίσει με

Το Συμβούλιο της Επικρατείας πλέον δέχεται πως η κοινωνική ασφάλιση δεν είναι ένα δικαίωμα για τους λίγους, για τους εργαζόμενους αποκλειστικά και μάλιστα μόνο όσους παρέχουν εξαρτημένη – μισθωτή εργασία αλλά για το σύνολο του εργαζόμενου πληθυσμού. Το γεγονός αυτό γίνεται αντιληπτό και από τη νομολογία του ΣτΕ, παραδείγματα της οποίας έχουν ήδη ανωτέρω αναφερθεί. Τούτο όμως δεν σημαίνει πως δεν υπήρξαν και αστοχίες από πλευράς των αρμόδιων δικαστηρίων της χώρας και της νομολογίας αυτών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσήλωσης του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου στο γράμμα του νόμου και δη του Συντάγματος υπήρξε η απόφαση 16/1983, η οποία υποστήριζε ότι « η διάταξη του άρθρου 22 παρ.1 εδ.β του Συντάγματος αναφέρεται μόνο εις τους εργαζομένους , οι οποίοι παρέχουν επ' αμοιβή εξαρτημένη εργασία εις φυσικά ή νομικά πρόσωπα επί τη βάσει ιδιωτικού δικαίου ...». Ενώ η κοινωνική ασφάλιση προσδιορίστηκε ως προνόμιο μονάχα των εργατών και των εργατοϋπαλλήλων. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι η απόφαση αυτή προέβη κατ' αποτέλεσμα σε ένα είδος αυθεντικής ερμηνείας του Συντάγματος. Το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο, με την απόφασή του αυτή απέκλεισε τον νομοθέτη από την όποια δικαιοδοσία να ερμηνεύσει καθώς και να εφαρμόσει την υπό εξέταση συνταγματική διάταξη. Την εξουσία του κοινού

νόμο όλα τα σχετικά θέματα, χωρίς καμμία διάκριση μεταξύ προαιρετικής ασφάλισης που έχει ως βάση τη συμφωνία των ενδιαφερομένων και υποχρεωτικής που έχει ως έρεισμα το νόμο, αφενός επιτρέπει την ανάληψη της κοινωνικής ασφάλισης και από φορείς άλλους εκτός από το κράτος και τα ν.π.δ.δ., αφετέρου δε επιτρέπει στον κοινό νομοθέτη να επεμβαίνει στις συμφωνίες των ενδιαφερομένων που αποτελούν τη βάση λειτουργίας του συστήματος προαιρετικής κοινωνικής ασφάλισης και να επιβάλλει ρυθμίσεις, όπως εκείνες για τη διαδοχική ασφάλιση, που τροποποιούν ή παραμερίζουν όρους των συμφωνιών αυτών (π.χ. καταστατικούς όρους σωματείων οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης), ιδίως όταν πρόκειται για οργανισμούς που λειτουργούν μεν ως πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, αντλούν όμως τα έσοδά τους από εργοδοτικές εισφορές και άλλους κοινωνικούς πόρους ή επιχορηγήσεις. Με άλλους λόγους το άρθρο 22 παρ. 4, επιτρέποντας αναμφισβήτητα και την προαιρετική (ιδιωτική) κοινωνική ασφάλιση, δεν αφαιρέσε από τον κοινό νομοθέτη την εξουσία να επεμβαίνει νομοθετικά και σ' αυτήν με ρυθμίσεις που κρίνονται από το νομοθέτη επιβαλλόμενες για την καλύτερη ασφαλιστική προστασία του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας και γενικά την προαγωγή της κοινωνικής ασφάλισης», <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm>

νομοθέτη διατήρησε για το ίδιο με αποτέλεσμα η απόφασή του αυτή να δεσμεύει και τα λοιπά δικαστήρια της χώρας.⁴²

Ενώ η διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος σύμφωνα με το ΑΕΔ αναφέρεται και εγγυάται την εφαρμογή της αρχής της ισότητας της αμοιβής για ισάξια εργασία και όχι μόνο στους εργαζομένους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου από την άλλη από την διάταξη του άρθρου 23 του Συντάγματος προκύπτει πως υπό τον όρο εργαζόμενοι λαμβάνονται υπόψιν αναμφίβολα οι εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα.⁴³ Στο συμπέρασμα που δύναται να καταλήξουμε δεν είναι άλλο από το ότι ήταν «άτυχη» η ερμηνεία του ΑΕΔ της έννοιας «εργαζόμενοι» στην υπ' αριθμόν 16/1983 και τούτο αποδεικνύεται και από την μεταγενέστερη αντιμετώπιση του θέματος από την νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας όπως αναφέρθη ανωτέρω. Με τον όρο εργαζόμενος νοείται τελικά το σύνολο του εργαζόμενου πληθυσμού απ' ότι προκύπτει από την νομολογία του ΣτΕ, βέβαια και πάλι ανακύπτει ένα ζήτημα το οποίο όμως δεν θα εξετασθεί στο παρόν πόνημα και το οποίο είναι ότι ενώ στις δικαστικές αποφάσεις που αναφέρεται η διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος και η αποδοχή της διασταλτικής ερμηνείας αυτής, δεν αναφέρονται επαρκή επιχειρήματα επί της αποδοχής αυτής. Δεν υφίσταται επαρκής αιτιολόγηση.⁴⁴

Επιπλέον, το Σύνταγμα όπως δύναται να γίνει αντιληπτό δεν υποχρεώνει τον κοινό νομοθέτη να υιοθετήσει υποχρεωτικά συγκεκριμένο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, οπότε ενδεχομένως να επιβάλλει το σύστημα Bismark ή το σύστημα Beveridge. Ο κοινός νομοθέτης έχει δυνατότητα επιλογής. Ως σύστημα Bismark νοείται το σύστημα που για τόσα χρόνια προ των ενοποιήσεων γνώριζε η Ελλάδα και συγκεκριμένα μεγάλος αριθμός ασφαλιστικών φορέων, ο καθένας εκ των οποίων ήταν αρμόδιος για μια επαγγελματική κατηγορία και ο οποίος χρηματοδοτούνταν από τις ανάλογες εισφορές. Ως σύστημα Beveridge

---

⁴² Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 66

⁴³ Βελισσάριος Καράκωστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 494

⁴⁴ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 66

από την άλλη λογίζεται το σύστημα εκείνο κατά το οποίο δεν υφίσταται παρά μονάχα ένας κοινός ασφαλιστικός φορέας για όλους · για το σύνολο των επαγγελματικών κατηγοριών και ο οποίος χρηματοδοτείται μέσω της φορολογίας.⁴⁵

Το γεγονός ότι δύσκολα στην Ελλάδα θα επιτευχθεί η ενοποίηση των πολλαπλών ασφαλιστικών φορέων – ταμείων, ειδικά λόγω των οικονομικών τους δεν είναι κάτι το οποίο δεν δύναται να πραγματοποιηθεί και το οποίο να προσκρούει στο Σύνταγμα. Ναι μεν ορισμένα ταμεία είναι υγιή και άλλα όχι με αποτέλεσμα η ενοποίηση να επιφέρει μείωση παροχών προς τους ασφαλισμένους των υγιών ή ευγενών ταμείων όπως αποκαλούνται όμως είναι επιτρεπτό και ίσως τελικά επιβεβλημένο να εξυγιανθούν μέσω της συνένωσης ή της απλής ενίσχυσης ταμεία ασθενή και τούτο διότι η συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή είναι εκείνη της αναδιανομής του εισοδήματος έτσι ώστε να περιοριστούν οι υφιστάμενες ανισότητες. Η κοινωνική ασφάλιση δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση «μηχανισμό κατοχύρωσης προνομίων»⁴⁶.

Η αρχική μορφή της κοινωνικής ασφάλισης, δηλαδή εκείνης που εδραίωσε την εσωτερική αλληλεγγύη μεταξύ των μελών του ιδίου επαγγέλματος και η οποία μεταφραζόταν σε αναδιανομή του εισοδήματος από τους ασκούντες επάγγελμα στους αντιμετωπίζοντες οικονομικές δυσκολίες, λόγω ορισμένου ασφαλιστικού κινδύνου. Σε κάθε περίπτωση με τον τρόπο αυτό πραγματοποιούνταν οι επονομαζόμενες μεταβιβαστικές πληρωμές μεταξύ του ενεργού πληθυσμού προς τον ανενεργό πληθυσμό. Η αρχική αυτή μορφή ασφάλισης ως γνωστόν στηριζόταν κατά κύριο λόγο στις ασφαλιστικές εισφορές.

Από την κοινωνική ασφάλιση της εσωτερικής αλληλεγγύης μεταπηδήσαμε στην κοινωνική ασφάλιση της εθνικής αλληλεγγύης, στην επονομαζόμενη κοινωνική ασφάλεια. Πρόκειται για κοινωνική ασφάλιση την οποία διασφαλίζει και χρηματοδοτεί και το κράτος μέσω συγκεκριμένων πόρων καθώς και μέσω της φορολογίας. Στην συγκεκριμένη μορφή ασφάλισης κύριος στόχος δεν είναι

---

⁴⁵ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 562 - 563

⁴⁶ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 564

μονάχα η αναπλήρωση του απολεσθέντος μισθού αλλά η εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης.⁴⁷

2. Η κοινωνική ασφάλιση ως κοινωνικό δικαίωμα

Στην θεωρία όταν αναφερόμαστε στην κοινωνική ασφάλιση άλλοτε κάνουμε χρήση του όρου κοινωνικό δικαίωμα, άλλοτε θεσμική εγγύηση και άλλοτε συνταγματική εντολή. Ο όρος που χρησιμοποιείται δεν διαφοροποιεί όμως σε καμία περίπτωση το περιεχόμενο της συγκεκριμένης έννοιας⁴⁸. Σε κάθε όμως περίπτωση ορθό θα ήταν να υιοθετηθεί ο όρος του κοινωνικού δικαιώματος και τούτο διότι το Σύνταγμα είναι εκείνο το οποίο από μόνο του εντάσσει την κοινωνική ασφάλιση μεταξύ των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και δη μεταξύ των κοινωνικών δικαιωμάτων.⁴⁹ Το περιεχόμενο του υπό εξέταση κοινωνικού δικαιώματος συνίσταται στην υποχρέωση του κράτους να διασφαλίζει την ύπαρξη και την συνεχή λειτουργία των υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλισης, ώστε ο πολίτης να είναι σε θέση να ασκεί το δικαίωμά του της κοινωνικής ασφάλισης. Οπότε επανερχόμαστε και στην χρήση του όρου εγγύησης, αφού το κράτος εγγυάται την κοινωνική ασφάλιση.⁵⁰

Το υπό εξέταση κοινωνικό δικαίωμα δημιουργεί κοινωνικό κεκτημένο καθ' όσον τα κοινωνικά δικαιώματα, όπως και της κοινωνικής ασφάλισης παρουσιάζουν δεσμευτικό περιεχόμενο και ρυθμιστική ισχύ⁵¹. Το κοινωνικό όμως αυτό κεκτημένο δεν σημαίνει πως δεν δύναται να μεταβληθεί από τον κοινό νομοθέτη εντός συγκεκριμένου πάντα πλαισίου. Με άλλα λόγια ο κοινός νομοθέτης δύναται να αυξήσει τις απαραίτητες προϋποθέσεις που θα πρέπει να συντρέχουν ώστε να είναι

---

⁴⁷ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 68-69

⁴⁸ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 560

⁴⁹ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 91

⁵⁰ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 35

⁵¹ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 35

δυνατή η χορήγηση των ασφαλιστικών παροχών, ήτοι δύναται να αυξηθούν τα όρια ηλικίας για να είναι δυνατή η συνταξιοδότηση. Παραλλήλως δε δύναται να μειωθούν οι παροχές, όπως συμβαίνει στις μέρες μας, όπου μειώνονται οι παρεχόμενες συντάξεις. Όμως οι συγκεκριμένες μεταβολές, οι οποίες και δεν απαγορεύονται από το Σύνταγμα, δεν δύναται να πραγματοποιούνται αυθαίρετα και δίχως μια περίοδο προσαρμογής των ασφαλισμένων. Πρώτα απ' όλα θα πρέπει οι επερχόμενες νόμιμες μεταβολές να αιτιολογούνται και κατά δεύτερον σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να οδηγούν σε ολική κατάργηση των ασφαλιστικών παροχών.⁵²

Η κοινωνική ασφάλιση ως κοινωνικό δικαίωμα παρουσιάζει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά⁵³:

- Αοριστία. Η κοινωνική ασφάλιση δεν παρουσιάζει ένα συγκεκριμένο και σταθερό μέσα στο χρόνο περιεχόμενο, αλλά παρουσιάζει μια απαραίτητη ελαστικότητα. Το περιεχόμενο του συγκεκριμένου δικαιώματος μεταβάλλεται, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κάθε εποχής.
- Δυναμική. Πρόκειται για ένα δικαίωμα δυναμικό υπό την έννοια ότι δεν παραμένει σταθερό, αλλά μεταβάλλεται με τέτοιο τρόπο ώστε να ακολουθεί τις ανάγκες που ανακύπτουν και να τις καλύπτει, εντός όμως ενός πλαισίου που να σέβεται τις οικονομικές ικανότητες του κράτους.

Με λίγα λόγια γίνεται αντιληπτό πως επηρεάζεται τόσο από τις κοινωνικές και δημογραφικές μεταβολές καθώς και από τις οικονομικές μεταβολές και τις δυνατότητες του κράτους.

Η κοινωνική ασφάλιση στηρίζεται στην υφιστάμενη σχέση μεταξύ του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με τον οικονομικά ανενεργό πληθυσμό, ήτοι οι οικονομικά ενεργοί πληρώνουν τις εισφορές με τις οποίες θα καλυφθούν οι συντάξεις και οι λοιπές προβλεπόμενες κοινωνικές παροχές. Ουσιαστικά υφίσταται μια σύμβαση μεταξύ των γενεών, υπό την έννοια ότι η σημερινή ενεργή οικονομικά γενεά καλύπτει τις ανάγκες της προηγούμενης γενεάς, η οποία είναι πλέον ανενεργή οικονομικά, αναμένοντας με την σειρά της η μελλοντική γενεά να αναλάβει το κόστος της όταν εκείνη μετατραπεί σε ανενεργή οικονομικά γενεά.

---

⁵² Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 564-565

⁵³ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 93

Τι συμβαίνει όμως όταν η «τρέχουσα» γενεά δεν αποδέχεται το κόστος της προηγούμενης γενεάς, «απαιτώντας» ενδεικτικά τις μειώσεις των εισφορών προς τους ασφαλιστικούς φορείς; Η απάντηση είναι απλή αποδέχεται την ίδια στιγμή οι μελλοντικές προς αυτήν παροχές να περιοριστούν. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να σημειωθεί πως οι προσδοκώμενες παροχές επηρεάζονται και από τις κοινωνικές μεταβολές, αφού όταν μειώνεται ο ενεργός πληθυσμός λόγω της αύξησης της ανεργίας δύναται να μειωθούν οι παροχές προς τον ανενεργό πληθυσμό, από την στιγμή που οι εισφορές που καταβάλλονται δεν δύναται να καλύψουν τις προβλεπόμενες παροχές ή/και συντάξεις. Ακόμη επηρεάζεται το όλο σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης και από δημογραφικούς παράγοντες. Οι συνταξιούχοι αυξάνονται συνεχώς σε σχέση με τους ενεργούς οικονομικά πολίτες με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι απαιτούμενες δαπάνες.⁵⁴ Από την άλλη πλευρά αντιστοίχως, αν υπάρξει αύξηση του ενεργού οικονομικά πληθυσμού σε σχέση με τον ανενεργό πληθυσμό τότε είναι δυνατόν να μειωθεί το ύψος των εισφορών ή/και να αυξηθούν οι παροχές. Η επιρροή που ασκούν στην κοινωνική ασφάλιση οι δημογραφικοί παράγοντες έχει ως αποτέλεσμα να πρέπει ανά τακτά χρονικά διαστήματα να αναπροσαρμόζονται τα συστήματα που την διέπουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα της ανάγκης αναπροσαρμογής του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί, βασιζόμενο στην αρχή ότι το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης προστατεύει ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού, όπως είναι οι μητέρες, οι ηλικιωμένοι, οι ασθενείς κ.ο.κ, η μεταβολή των χαρακτηριστικών που παρουσιάζουν ακριβώς αυτές οι κοινωνικές ομάδες. Με λίγα λόγια δεν είναι δυνατόν να μην μεταβάλλεται – μετασχηματίζεται το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης και η εν γένει άσκησή του όταν μεταβάλλονται οι ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των «προστατευόμενων» κατηγοριών, ήτοι θα πρέπει παραδείγματος χάριν η μεταβολή της δομής της οικογένειας να αντανακλάται και στην άσκηση του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης.⁵⁵ Ήδη έχει υπογραμμιστεί ανωτέρω πως η κοινωνική ασφάλιση ως κοινωνικό δικαίωμα χαρακτηρίζεται ως δυναμικό δικαίωμα.

---

⁵⁴ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 96

⁵⁵ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 100

Ανωτέρω σημειώθηκε πως η κοινωνική ασφάλιση επηρεάζεται και από την οικονομική δυνατότητα του κράτους που καλείται να ικανοποιήσει τις ανάγκες των προστατευόμενων κοινωνικών κατηγοριών. Δεν είναι παράλογο να υποστηριχθεί πως για να δίδονται παροχές στους ασφαλισμένους και στους εν γένει δικαιούχους θα πρέπει να υφίστανται και τα ανάλογα απαιτούμενα κονδύλια από πλευράς του κράτους. Θα πρέπει να υφίστανται διαθέσιμα οικονομικά μέσα και η άσκηση του κοινωνικού δικαιώματος τελεί υπό την επιφύλαξη του δυνατού, ως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Άγγελος Στεργίου. Το αδύνατο δεν είναι λογικό να δεσμεύει και να υποχρεώνει το κράτος. Το Σύνταγμα με λίγα λόγια εγγυάται το κοινωνικό δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης δίχως όμως να είναι σε θέση να εγγυηθεί και τις παροχές αυτού – την ικανοποίησή του. Όταν υφίσταται οικονομική ανάπτυξη και ανάκαμψη του κράτους, όπου κατ' επέκταση είναι αυξημένα και τα έσοδα του κράτους είναι λογικό οι κοινωνικές παροχές και η εν γένει η ικανοποίηση των κοινωνικών δικαιωμάτων να είναι αυξημένες. Σε αντιδιαστολή με τα προαναφερμένα είναι δυνατόν να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι αναφορικά με το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση η έλλειψη οικονομικής ανάπτυξης δύναται να οδηγήσει σε «χρηματοδοτικά κενά» των φορέων κοινωνικής ασφάλισης. Η οικονομική κρίση συνεπάγεται την δημιουργία ελλειμμάτων στους ασφαλιστικούς φορείς από την στιγμή που οι παροχές των ασφαλιστικών ταμείων – φορέων προέρχονται από τις ασφαλιστικές εισφορές κατά κύριο λόγο. Πρόκειται για μια αλυσίδα: η οικονομική κρίση αυξάνει την ανεργία καθώς και την αδυναμία των εργοδοτών στην καταβολή των εργοδοτικών εισφορών, αφού συρρικνώνεται ο κύκλος εργασιών τους, το γεγονός αυτό οδηγεί σε μείωση των εσόδων των ασφαλιστικών φορέων καθώς και στην ταυτόχρονη αύξηση των εξόδων τους, αφού θα πρέπει οι τελευταίοι να «συνδράμουν» περισσότερους ανέργους. Η αλυσίδα αυτή ως περιγράφηκε έχει ως αποτέλεσμα η άσκηση των κοινωνικών δικαιωμάτων και δη του κοινωνικού δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης να εξαρτάται «απόλυτα» από την οικονομική δυνατότητα του κράτους και να είναι αμφίβολη η ικανοποίησή του.⁵⁶

---

⁵⁶ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 104-105

3. Οι θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την κοινωνική ασφάλιση

Οι αρχές που διέπουν τον θεσμό – το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι άλλες από την αρχή της ανταποδοτικότητας, της καθολικότητας, της αλληλεγγύης, της υποχρεωτικότητας, της ισότητας και ίσης μεταχείρισης καθώς και της προστασίας του ασφαλιστικού κεφαλαίου.

Αναφορικά με την αρχή της ανταποδοτικότητας θα πρέπει να σημειωθούν τα κατωτέρω:

Ο νομοθέτης δεν δεσμεύεται πλήρως από την αρχή της ανταποδοτικότητας, αφού τούτη δεν κατοχυρώνεται στην διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος. Με άλλα λόγια οι παροχές που αναγνωρίζονται στους ασφαλισμένους δεν ακολουθούν την λογική της απόλυτης σχέσης αναλογίας μεταξύ ασφαλιστικών εισφορών και ασφαλιστικών παροχών. Συνοπτικά «οι ασφαλιστικές παροχές δεν απαιτείται να ευρίσκονται σε σχέση ευθείας ανταποδοτικότητας προς τις καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές, καθόσον η αρχή της ανταποδοτικότητας μεταξύ ασφαλιστικών εισφορών και παροχών δεν είναι συνταγματικώς κατοχυρωμένη. Περαιτέρω δε δεν αποτελεί συνταγματικώς κατοχυρωμένο κανόνα η αναλογία ασφαλιστικών εισφορών και ασφαλιστικών παροχών.»⁵⁷ Σε κάθε όμως περίπτωση η προσδοκία του ασφαλισμένου ότι θα λάβει σύνταξη γήρατος ή οποιαδήποτε εφάπαξ παροχή – βοήθημα ανάλογη των ασφαλιστικών εισφορών που έχει καταβάλει δεν δύναται να θιγεί σε δυσανάλογο βαθμό και τούτο διότι θα θιγεί η συνταγματικώς κατοχυρωμένη αρχή της αναλογικότητας.

Υφίσταται περίπτωση όμως που την κοινωνική ασφάλιση την διέπει απολύτως η αρχή της ανταποδοτικότητας και τούτο συμβαίνει όταν χορηγείται εφάπαξ βοήθημα στον ασφαλισμένο και το ασφαλιστικό κεφάλαιο από το οποίο προέρχεται σχηματίζεται κυρίως από τις καταβληθείσες εισφορές των ασφαλισμένων. Στην περίπτωση αυτή τείνει το βοήθημα αυτό να παρουσιάζει «αμιγώς ανταποδοτικό χαρακτήρα». Αν από την άλλη πλευρά το ασφαλιστικό κεφάλαιο δεν σχηματίζεται κυρίως από τις εισφορές των ασφαλισμένων, αλλά και από κοινωνικούς πόρους, εργοδοτικές εισφορές ή/και άλλες πηγές, τότε σε αντίθεση με τα όσα

---

⁵⁷ ΣΤΕ Ολομέλεια 3487/2008, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

προαναφέρθηκαν δεν υιοθετείται η αρχή της ανταποδοτικότητας, όπως συνέβη αναφορικά με το εφάπαξ βοήθημα του Ταμείου Συντάξεων και Πρόνοιας Προσωπικού Αγροτικής Τράπεζας.⁵⁸

Οι ασφαλιστικές παροχές είναι ανάλογες καταρχήν προς τις ασφαλιστικές εισφορές υπό την έννοια ότι η αυτή χρηματική παροχή δεν δύναται να είναι μεγαλύτερη για ασφαλισμένους που κατέβαλλαν λιγότερες εισφορές σε σχέση με τους λοιπούς ασφαλισμένους, οι οποίοι για τον αυτό ασφαλιστικό κίνδυνο κατέβαλαν υψηλότερες εισφορές. Η μοναδική επιτρεπτή εξαίρεση σχετίζεται μονάχα με την δυνατότητα του νομοθέτη για λόγους κοινωνικής αλληλεγγύης να επιβαρύνει τους οικονομικά ισχυρότερους σε σχέση με τους οικονομικά ασθενέστερους.⁵⁹

Ακολούθως αναφορικά με την αρχή της καθολικότητας (της κάλυψης του εργαζόμενου πληθυσμού) σημειώνονται τα κάτωθι:

Ως έχει ήδη αναλυθεί με τη διάταξη του άρθρου 22 §5 του Συντάγματος κατοχυρώνεται «ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης με γνώμονα την ασφαλιστική κάλυψη ολόκληρου του εργαζόμενου πληθυσμού της χώρας και την προστασία του ασφαλιστικού κεφαλαίου»⁶⁰ Με λίγα λόγια τα υποκείμενα του εν λόγω κοινωνικού δικαιώματος είναι όλοι οι εργαζόμενοι ανεξαρτήτως, επομένως το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης διέπεται από την αρχή της καθολικότητας. Δεν δύναται να υπάρξει εργαζόμενος ο οποίος να μην είναι ασφαλισμένος. Το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης το απολαμβάνουν όσοι εργάζονται εντός της ελληνικής επικράτειας είτε πρόκειται για ημεδαπούς είτε για αλλοδαπούς ανεξαρτήτου φύλου, δόγματος, ηλικίας κλπ.⁶¹ Η ερμηνεία που ακολουθείται ως επανειλημμένως έχει

---

⁵⁸ Βελισσάριος Καράκωστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 503

⁵⁹ Βελισσάριος Καράκωστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 498 καθώς και Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 568

⁶⁰ ΣτΕ Ολομέλεια 2180/2004, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

⁶¹ Βελισσάριος Καράκωστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 491

ειπωθεί για το παρόν εδάφιο της υπό εξέτασιν διάταξης του Συντάγματος είναι διασταλτική.

Το γεγονός ότι το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης διέπεται από την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης γίνεται εύκολα αντιληπτό από ορισμένες προνομιακές ρυθμίσεις του νομοθέτη έναντι των οικονομικά ασθενέστερων ασφαλισμένων. Δεν πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί μέρος, μια έκφραση του επονομαζόμενου κοινωνικού κράτους. Επιδιώκεται η άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και μάλιστα η εξάλειψη αυτών.⁶² Για τον ανωτέρω μάλιστα λόγο έχουν υιοθετηθεί «ο θεσμός» της κατώτατης σύνταξης καθώς και το επονομαζόμενο επίδομα αλληλεγγύης. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα όλων παραμένει το ΕΚΑΣ, ήτοι το επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης συνταξιούχων.

Ακόμη μια αρχή που διέπει την κοινωνική ασφάλιση είναι η αρχή της υποχρεωτικότητας. Κατά κύριο λόγο μεταξύ του ασφαλισμένου και του ασφαλιστικού φορέα υφίσταται μια έννομη σχέση δημοσίου δικαίου, η οποία προκύπτει εκ του νόμου και είναι αναγκαστική.⁶³ Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί υποχρέωση και ευθύνη του Κράτους. Πώς είναι δυνατόν να διασφαλιστεί το κοινωνικό δικαίωμα της ασφάλισης αν υφίσταται η δυνατότητα μονάχα της προαιρετικής ασφάλισης;⁶⁴ Συγκεκριμένα η απόφαση σταθμός τους Συμβουλίου της Επικρατείας υπ' αριθμόν 5024/1987 αναφέρει σχετικά τα εξής: « η έννοια του άρθρου 22 παρ. 4 του Συντάγματος είναι ότι εκεί όπου ο νόμος καθιερώνει την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση και ειδικότερα θεσπίζει την υποχρεωτική καταβολή ασφαλιστικής εισφοράς, είτε από μέρους του μισθωτού είτε από μέρους του εργοδότη, οφείλει να καθιστά φορέα της μόνο το Κράτος ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, που κι' αυτά είναι δημόσιες υπηρεσίες καθ' ύλην όμως αποκεντρωμένες. Είτε ως κύρια, είτε ως επικουρική, η υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση έχει εξαιρεθεί, με την πιο πάνω συνταγματική διάταξη, από το χώρο της

---

⁶² Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 54

⁶³ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 347

⁶⁴ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 348

ιδιωτικής πρωτοβουλίας, τούτο δε έγινε για λόγους δημόσιου συμφέροντος και ειδικότερα για να προστατευθούν όσοι υποχρεωτικώς ασφαρίζονται ή καταβάλλουν ασφαλιστικές εισφορές, από τους επιχειρηματικούς κινδύνους που συνδέονται με την άσκηση της ασφαλιστικής λειτουργίας από ιδιωτικούς φορείς. Εξ άλλου, στα πλαίσια της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης αναπτύσσονται, μεταξύ των φορέων της ασφάλισης αυτής και των μισθωτών ή των εργοδοτών που καταβάλλουν τις ασφαλιστικές εισφορές, σχέσεις δημόσιας εξουσίας, εξαιτίας των οποίων οι φορείς της υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης δεν μπορεί να είναι παρά νομικά πρόσωπα δημόσιου δικαίου και τέτοιοι πράγματι υπήρξαν οι φορείς αυτοί κατά την ιστορική διαδρομή της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα.»⁶⁵

Από τα ανωτέρω γίνεται κατανοητό πως η βασική ασφάλιση είναι υποχρεωτική ώστε να διασφαλίζεται η κοινωνική ασφάλεια του πολίτη για «το παραπάνω» είναι δυνατή και επιτρεπτή η συμπληρωματική ασφάλιση. Για την αποφυγή οποιασδήποτε αμφιβολίας περί της υποχρεωτικότητας αυτής της κοινωνικής ασφάλισης θεσπίστηκε και η διάταξη του άρθρου 1 του Νόμου 2084/1992 υπό τον τίτλο «χαρακτήρας κοινωνικής ασφάλισης», η οποία αναφέρει: «Η ασφάλιση στους οικείους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και το δημόσιο είναι υποχρεωτική και καταλαμβάνει τα πρόσωπα κατά τη διάρκεια απασχόλησής τους, επιφυλασσομένων των διατάξεων περί προαιρετικής ασφάλισης.»⁶⁶

Επιπρόσθετα η κοινωνική ασφάλιση διέπεται και από την αρχή της ισότητας όπως εκείνη κατοχυρώνεται συνταγματικώς στην διάταξη του άρθρου 4 §1 του Συντάγματος, η οποία ρητά αναφέρει: Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου.» Από την εν λόγω αρχή της ισότητας προκύπτει και η αρχή της ίσης μεταχείρισης. Με άλλα λόγια το Σύνταγμα δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη από την στιγμή που πρέπει να νομοθετεί δίχως να προβαίνει σε διακρίσεις. Επεξηγηματικά ο νομοθέτης καλείται να ρυθμίζει ίδιες – ίσες σχέσεις και καταστάσεις με τον αυτό τρόπο, ενώ παράλληλα άνισες σχέσεις και καταστάσεις με διαφορετικό. Σε καμία όμως περίπτωση η αρχή της ισότητας δεν υποδεικνύει ποιες καταστάσεις και γεγονότα λογίζονται ως όμοια ώστε να αντιμετωπιστούν και με τον αυτό τρόπο. Θα πρέπει να προηγηθεί επίκληση

---

⁶⁵ ΣΤΕ 5024/1987 Ολομέλεια, <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm>

⁶⁶ Νόμος υπ' αριθμ. 2084/1992, Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 165/7.10.1992, <http://www.et.gr>

της άνισησ μεταχείρισης και της παραβίασης της αρχής της ισότητας ώστε η άνιση μεταχείριση να λογιστεί ως απαράδεκτη.

Η παραβίαση της αρχής της ισότητας δικαιολογείται κατά τη ρύθμιση των ασφαλιστικών παροχών όταν υφίσταται άνιση μεταχείριση ομοειδών κατηγοριών ασφαλισμένων εντός του αυτού ασφαλιστικού φορέα και όχι διαφορετικών ασφαλιστικών φορέων, όπως ενδεικτικά ανεφέρθη στην υπ' αριθμόν 2253/1976 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Χαρακτηριστικά η αυτή απόφαση υποστηρίζει πως η τήρηση της αρχής της ισότητας ελέγχεται μονάχα « ... καθ' όσον αφορά εις την εξασφάλισιν ελαχίστου καθεστώτος ισοδύναμου ασφαλιστικής προστασίας.»⁶⁷ Κατ' επέκταση όταν κριθεί ο Δικαστής να αποφανθεί περί της προσβολής ή όχι της αρχής της ισότητας και της ίσης μεταχείρισης θα πρέπει να ερευνήσει κατά πόσο οι όποιες ανισότητες είναι ή όχι εύλογες, ήτοι αν δικαιολογείται ή όχι από τα πραγματικά περιστατικά η άνιση ή άλλως ειδική μεταχείριση.⁶⁸

Η διάταξη του άρθρου 4 §1 του Συντάγματος δεσμεύει και τον νομοθέτη, ήτοι «... όστις εν τη ρυθμίσει ουσιωδώς ομοίων πραγμάτων σχέσεων ή καταστάσεων και κατηγοριών προσώπων δεν δύναται να νομοθετή κατά διάφορον μεταχείρισιν τούτων εισάγων εξαιρέσεις και ποιούμενος εν γένει διακρίσεις, εκτός εάν η διάφορος αυτών μεταχείρισις επιβάλλεται εκ λόγων γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος, υποκείμενου εις τον έλεγχον των δικαστηρίων.»⁶⁹ Ο νομοθέτης δύναται να ρυθμίσει με τον αυτόν ή άλλο τρόπο καταστάσεις λαμβάνοντας υπόψη κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, ήτοι λαμβάνει υπόψη αντικειμενικά κριτήρια.⁷⁰ Ακλόνητη όμως παραμένει η νομολογία αναφορικά με την μεταχείριση των αυτών καταστάσεων εντός του ίδιου ασφαλιστικού φορέα. Η αρχή της ισότητας και η τήρησή της ελέγχεται αναμφίβολα όταν από μια γενική ρύθμιση

---

⁶⁷ ΣτΕ 2253/1976, Τμήμα Α', Τόμος 25^{ος} (1977), Νομικό Βήμα, σελ. 605

⁶⁸ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 266

⁶⁹ ΑΠ 1277/1977, Ολομέλεια, Τόμος 26^{ος} (1978), Νομικό Βήμα, σελ. 1045

⁷⁰ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 270

εξαιρείται το σύνολο ενός ασφαλιστικού φορέα και κατ' επέκταση μια ολόκληρη κατηγορία ασφαλισμένων.⁷¹

Τέλος πρέπει να σημειωθεί πως η διάταξη του άρθρου 22 § 5 του Συντάγματος αναφέρει πως το Κράτος εγγυάται το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, το οποίο απολαμβάνει το σύνολο του εργαζόμενου πληθυσμού και όχι μόνο. Για να είναι όμως σε θέση να παρέχει την εν λόγω εγγύηση θα πρέπει το ίδιο το Κράτος να διασφαλίσει την ύπαρξη βιώσιμων ασφαλιστικών φορέων. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός, που δεν είναι άλλος από την βιωσιμότητα των ασφαλιστικών ταμείων, ο κοινός νομοθέτης νομοθετεί λαμβανομένου υπόψη πέραν όλων των προαναφερθέντων αρχών και της αρχής της προστασίας του ασφαλιστικού κεφαλαίου.

Ειδικά στις μέρες που διανύουν και τα δύο υπό εξέταση συστήματα κοινωνικής ασφάλισης γίνεται κατανοητό πως η εν λόγω αρχή παρουσιάζεται ως δικαιολογία ώστε να μεταβάλλονται οι ασφαλιστικές εισφορές ή/και να αυστηροποιούνται οι προϋποθέσεις αναγνώρισης ασφαλιστικών δικαιωμάτων ή ακόμα και ο περιορισμός των ήδη υπαρχόντων⁷². Ο φόβος κατάρρευσης του ασφαλιστικού συστήματος μέσω της κατάρρευσης των ασφαλιστικών φορέων είναι διάχυτος. Μάλιστα η νομολογία έχει αποφανθεί αναλόγως, υποστηρίζοντας τα ακόλουθα: «...εκ λόγων γενικωτέρου κοινωνικού και δημοσίου συμφέροντος αναγομένων εις την διατήρησιν του αναιρεσειόντος Ταμείου προς όφελος του συνόλου των συνταξιούχων και ησφαλισμένων αυτού, καθ' όσον τούτο, εάν υπεχρεούτο εις καταβολήν υπερόγκων εν σχέσει προς τας οικονομικάς δυνατότητάς του ποσών προς ικανοποίησιν των υπαγομένων εις την ως άνω παραγραφήν απαιτήσεων, θα διέτρεχε τον κίνδυνον οικονομικής καταρρεύσεως, εις ουδεμίαν συνταγματικήν διάταξιν αντίκειται (πρβλ. Σ.Ε. 1692, 1698, 1699, 3191, 4343/88).⁷³

---

⁷¹ Άγγελος Στεργίου, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα, σελ. 272

⁷² Βελισσάριος Καράκωστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 499

⁷³ ΣτΕ 302/1995, Τμήμα Α', <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

4. Ασφαλιστικοί Κίνδυνοι

Ο άνθρωπος στο ευρύτερο του περιβάλλον αντιμετωπίζει διάφορες καταστάσεις ανάγκης και δη γεγονότα, τα οποία είτε εμποδίζουν την απόκτηση εισοδήματος από την άσκηση επαγγέλματος είτε αυξάνουν ιδιαίτερα τις δαπάνες διαβίωσης του, οπότε μειώνεται το εισόδημά του. Όταν λοιπόν για την αντιμετώπιση και την προστασία του ανθρώπου από τα γεγονότα τούτα πραγματοποιείται καταμερισμός των αναγκών σε περισσότερα άτομα, τότε γίνεται λόγος για «κάλυψη ασφαλιστικών κινδύνων». Ουσιαστικά επιδιώκεται μέσω της κοινωνικής ασφάλισης και της χρήσης της ασφαλιστικής τεχνικής είτε να υπάρξει πρόληψη για την μη επέλευση των βλαβών από τα γεγονότα ανάγκης στο πρόσωπο τόσο του άμεσα ασφαλισμένου όσο και των έμμεσα ασφαλισμένων είτε να υπάρξει αποκατάσταση των βλαβών.⁷⁴

Τα κύρια χαρακτηριστικά των ασφαλιστικών κινδύνων είναι⁷⁵:

- Η πρόβλεψή τους από τον νόμο, υπό την έννοια ότι δεν εντάσσεται ο προσδιορισμός των ασφαλιστικών κινδύνων ούτε στους ασφαλιστικούς φορείς ούτε στους ασφαλισμένους αλλά αποκλειστικά και μόνο στον νόμο. Χαρακτηριστικά μάλιστα ο νόμος μονάχα έχει και την αρμοδιότητα της τροποποίησης του ασφαλιστικού κινδύνου αλλά και την κατάργηση αυτού, από την στιγμή που θα προβλεφθεί άλλος τρόπος προστασίας.
- Η αβεβαιότητα υπό την έννοια ότι δεν είναι γνωστό ούτε κατά πόσο θα επέλθει ο ασφαλιστικός κίνδυνος, ούτε σε ποια χρονική στιγμή και ούτε σε ποια έκταση, ήτοι ποιες θα είναι οι συνέπειές αυτού. Σε συνάρτηση δε με την αβεβαιότητα του ασφαλιστικού κινδύνου βρίσκεται και η πιθανότητα της μελλοντικής εμφάνισής του.

Ποιοι είναι όμως οι κυριότεροι ασφαλιστικοί κίνδυνοι που δύναται να εμφανιστούν κατά την βίο ενός ανθρώπου και οι οποίοι θα πρέπει να αντιμετωπιστούν;

---

⁷⁴ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 245-246

⁷⁵ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 247

- Η ασθένεια
- Η αναπηρία
- Το εργατικό ατύχημα ή η επαγγελματική ασθένεια
- Τα γηρατειά
- Η ανεργία
- Η μητρότητα
- Τα οικογενειακά βάρη
- Ο θάνατος προστάτη οικογενείας
- Λοιποί κίνδυνοι, όπως π.χ στράτευση, απώλεια αγροτικής παραγωγής, απώλεια κατοικίας κ.ο.κ

4.1 Ασθένεια⁷⁶

Ως ασθένεια λογίζεται «κάθε ανώμαλη κατάσταση του σώματος ή του πνεύματος», η οποία να έχει ως αποτέλεσμα την ανάγκη θεραπείας ή/και την ανικανότητα για εργασία. Ο ανωτέρω ορισμός όπως δεν εμπεριέχει την μητρότητα καθώς και τον μαρασμό που προέρχεται από τα γηρατειά. Οι δύο αυτές καταστάσεις είναι φυσιολογικές, υπό την έννοια ότι τόσο η ανάγκη θεραπείας όσο και η ανικανότητα εργασίας είναι αποτελέσματα φυσιολογικής λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού και αντιμετωπίζονται για τον λόγο αυτό και ως ξεχωριστοί ασφαλιστικοί κίνδυνοι. Με άλλα λόγια η ασθένεια χαρακτηρίζεται από την ανωμαλία του ανθρώπινου οργανισμού. Η έννοια που αποδίδεται στον όρο ασθένεια από πλευράς της κοινωνικής ασφάλισης είναι κατά περίπτωση πιο ευρεία από αυτήν που αποδίδει η ιατρική επιστήμη. Υφίστανται όμως και περιπτώσεις όπου είναι πιο στενή από αυτήν που αποδίδει η ιατρική επιστήμη. Πάντως και για τις δύο παραπάνω εννοιολογικές οριοθετήσεις για να γίνει λόγος για τον ασφαλιστικό κίνδυνο της ασθένειας θα πρέπει να υφίστανται ήδη οι συνέπειες της ανώμαλης κατάστασης είτε του σώματος είτε του πνεύματος.

---

⁷⁶ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 248-250

4.2 Αναπηρία

Ως αναπηρία λογίζεται η κατάσταση εκείνη κατά την οποία υφίσταται μια σωματική ή πνευματική βλάβη ενός ατόμου, η διάρκεια και ο βαθμός της οποίας δεν επιτρέπει στο εν λόγω άτομο να βιοποριστεί από μόνο του, ήτοι δεν εμφανίζει την βιοποριστική ικανότητα⁷⁷. Με άλλα λόγια η βλάβη που παρουσιάζει το άτομο ή η πάθηση τον αποκλείει από τον εργασιακό στίβο ή τον δεσμεύει σε ιδιαίτερα μεγάλο βαθμό, αφού οι αποδοχές του θα είναι ιδιαίτερα χαμηλές. Σύμφωνα με την νομοθεσία που διέπει τον μεγαλύτερο ασφαλιστικό φορέα της χώρας, ο οποίος δεν είναι άλλος από το ΙΚΑ, παροχές λόγω αναπηρίας χορηγούνται με την λήξη της χορήγησης των παροχών ασθένειας ενώ παράλληλα τόσο η εκτίμηση όσο και η διαπίστωση της αναπηρίας ανατίθεται σε ιατρική επιτροπή. Η εν λόγω ιατρική επιτροπή καλείται να εξετάσει την επίπτωση της σωματικής ή πνευματικής πάθησης ή βλάβης στην εργασιακή ικανότητα του ασφαλισμένου⁷⁸. Από τα ανωτέρω γίνεται κατανοητό πως θα πρέπει να συντρέχουν τα εξής δύο χαρακτηριστικά για να γίνεται λόγος για αναπηρία: Πρώτον η πιθανή διάρκεια της ανικανότητας και δεύτερον το ποσοστό της αναπηρίας.

Πότε όμως, σύμφωνα με την νομοθεσία, θεωρείται πως υφίσταται ο ασφαλιστικός κίνδυνος της αναπηρίας; Όταν ο ασφαλισμένος δεν είναι πλέον σε θέση λόγω της βλάβης ή της πάθησής του να κερδίσει πάνω από το 50% των μέσων αποδοχών ενός εργαζόμενου του κλάδου του για τουλάχιστον ένα εξάμηνο, όταν γίνεται λόγος για ασφαλισμένο του ΙΚΑ ενώ εάν πρόκειται για ασφαλισμένο του ΟΓΑ η χρονική διάρκεια του εξαμήνου μεταβάλλεται σε τρία έτη.

Συγκεκριμένα όσον αφορά το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων, πλήρη σύνταξη αναπηρίας δικαιούται ο έχων 80% ποσοστό αναπηρίας όπως και ο έχων ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 66,6% εφόσον έχει συμπληρώσει τουλάχιστον έξι χιλιάδες ημέρες ασφάλισης ή είκοσι έτη ασφάλισης. Από την άλλη ο έχων ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 66,6% δίχως την ανωτέρω επιπλέον προϋπόθεση δικαιούται

---

⁷⁷ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 254

⁷⁸ Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710

σύνταξη ύψους $\frac{3}{4}$ της πλήρους σύνταξης. Τέλος η σύνταξη αναπηρίας ύψους 50% της πλήρους σύνταξης δικαιούται ο έχων 50% ποσοστό αναπηρίας.⁷⁹

Σε τούτο το σημείο κρίνεται να αναγκαίο να αναφερθεί ο τρόπος σύμφωνα με τον οποίο αξιολογείται από τους κυριότερους ασφαλιστικούς φορείς η ανικανότητα του βιοπορισμού. Λαμβάνονται υπόψη πέραν της ιατρικής γνωμάτευσης και ορισμένα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το άτομο όπως είναι η ηλικία, το μορφωτικό του επίπεδο, οι επαγγελματικές του δεξιότητες σε συνδυασμό και με άλλα κριτήρια όπως είναι η αγορά εργασίας. Με άλλα λόγια όπως έχει ήδη γίνει νύξη πραγματοποιείται μια σύγκριση μεταξύ των εισοδημάτων που είναι σε θέση να αποκτήσει ο έχων ποσοστό αναπηρίας και ο υγιής άνθρωπος με τα αυτά υποκειμενικά αλλά και αντικειμενικά κριτήρια που ασκεί το αυτό επάγγελμα.⁸⁰ Το ΙΚΑ είναι ο ασφαλιστικός εκείνος φορέας που κάνει χρήση του επονομαζόμενου συστήματος υποκειμενικής ή βιοποριστικής αναπηρίας, ενώ υφίσταται και το επονομαζόμενο σύστημα της αντικειμενικής ή ιατρικής αναπηρίας, το οποίο υιοθετείται από τον ΟΓΑ.

Επιπροσθέτως υφίσταται και άλλη μια κατηγορία αναπηρίας για την οποία ο νομοθέτης έχει αναγνωρίσει επιπρόσθετες παροχές ανεξάρτητα από το σε ποιον ασφαλιστικό φορέα ανήκουν. Στην εν λόγω κατηγορία ανήκουν όσοι πάσχουν από παραπληγία ή τετραπληγία και όσοι εμφανίζουν ποσοστό αναπηρίας 100%. Ουσιαστικά αναφερόμαστε σε περιπτώσεις ανθρώπων όπου έχουν ανάγκη από συνεχή φροντίδα παρεχόμενη από τρίτο πρόσωπο. Σε αυτή την κατηγορία αναπήρων χορηγείται μηνιαίο συμπληρωματικό επίδομα.⁸¹ Με άλλα λόγια η αναπηρία δύναται να χαρακτηριστεί πέρα από ασφαλιστικό κίνδυνο και ως κατάσταση ανάγκης, η οποία αντιμετωπίζεται όλως επικουρικός και «από μέτρα κοινωνικής πρόνοιας.»⁸²

---

⁷⁹ Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710

⁸⁰ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 256

⁸¹ Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710

⁸² Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 257

4.3 Εργατικό Ατύχημα ή Επαγγελματική Ασθένεια

Ως εργατικό ατύχημα ορίζεται η σωματική ή πνευματική βλάβη που προκαλείται από ορισμένο εξωτερικό, αιφνίδιο και βίαιο γεγονός κατά την διάρκεια της εργασίας ή με αφορμή την εργασία αυτή καθ' αυτή. Η σωματική ή πνευματική βλάβη που επέρχεται από το γεγονός με τα ανωτέρω χαρακτηριστικά θα πρέπει να επιφέρει και οικονομικές επιπτώσεις στον ασκούντα την εργασία ή/και στην οικογένειά του. Συγκεκριμένα σύμφωνα με την νομολογία του Αρείου Πάγου ως εργατικό ατύχημα «θεωρείται κάθε βλάβη, η οποία είναι αποτέλεσμα βίαιης και αιφνίδιας επενέργειας εξωτερικού αιτίου, άσχετου μεν με τη σύσταση του οργανισμού του παθόντος και τη βαθμιαία φθορά του από τις συνθήκες της εργασίας, αλλά συνδεόμενου οπωσδήποτε μ' αυτή λόγω της εμφάνισής του κατά την εκτέλεσή της ή εξ αφορμής αυτής, δηλαδή θα πρέπει το αίτιο, στο οποίο οφείλεται το εργατικό ατύχημα, να μην ανάγεται αποκλειστικά στην οργανική ή παθολογική προδιάθεση του παθόντος και το οποίο συνεπώς δεν θα συνέβαινε χωρίς την εργασία και τις περιστάσεις εκτέλεσής της.»⁸³ Ως εργατικό ατύχημα λογίζεται «...και η νόσος του εργαζομένου, εφόσον αυτή προήλθε όχι από τη βαθμιαία εξασθένηση ή φθορά του οργανισμού του, ακόμη και αν αυτή οφείλεται στους δυσμενείς μεν, συνηθισμένους όμως και σύμφυτους προς την παροχή της, όρους της εργασίας, αλλά από έκτακτη και αιφνίδια επενέργεια κάποιου εξωτερικού αιτίου. Τούτο συμβαίνει, όταν είτε κατά την εκτέλεση της εργασίας διαμορφώθηκαν εκτάκτως δυσμενείς συνθήκες, που δεν είναι συμφυείς προς τους συνηθισμένους όρους της παροχής της είτε, όταν η απασχόληση του εργαζομένου εξακολούθησε, έστω και υπό κανονικές συνθήκες, μετά την εκδήλωση της νόσου, με αποτέλεσμα την επιδείνωσή της, αφού στην τελευταία περίπτωση ο εργοδότης, που οφείλει να ρυθμίζει τα της εργασίας, ώστε να προστατεύεται η ζωή και η υγεία του εργαζομένου, δεν μπορεί να αξιώσει τη συνέχιση της απασχολήσεώς του και, αν δεν τον θέσει εκτός υπηρεσίας, οι συνθήκες

---

⁸³ Απόφαση υπ' αριθμ. 139/2014 ΑΠ, Β1 Πολιτικό Τμήμα,

<http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm> καθώς και Βελισσάριος Καράκωστας, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ' άρθρο νομολογία-σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 517

παροχής της εργασίας προσλαμβάνουν το χαρακτήρα βίαιου συμβάντος.»⁸⁴ Μάλιστα ως βίαιο συμβάν λογίζεται ότι υπάρχει «...και όταν η πρόσκαιρη ανικανότητα του ασφαλισμένου οφείλεται στην υπέρμετρη προσπάθεια που ο ασφαλισμένος, υπό συγκεκριμένες συνθήκες ασυνήθεις για την επαγγελματική του δραστηριότητα και την κανονική πορεία της επιχειρησεώς του, κατέβαλε εκτάκτως για να ανταποκριθεί στις εξαιρετικές και ασυνήθεις συνθήκες επαγγελματικής απασχολήσεως. Στην τελευταία αυτή περίπτωση υπάρχει βίαιο συμβάν και όταν ο ασφαλισμένος έπασχε ήδη από τη νόσο, η οποία, ενδεχομένως, προκάλεσε σ' αυτόν την πρόσκαιρη ανικανότητα, αλλά η πάθηση αυτή δεν τον εμπόδιζε να ασκεί το επάγγελμά του υπό συνήθεις όρους και συνθήκες επαγγελματικής απασχολήσεως, η νόσος, όμως, αυτή επιδεινώθηκε λόγω των εξαιρετικών και ασυνήθων, υπό την προαναφερόμενη έννοια, συνθηκών απασχολήσεως, έτσι ώστε ο ασφαλισμένος να καταστεί προσκαιρώς ανίκανος για εργασία»⁸⁵. Ιδιαίτερα χαρακτηριστικό παράδειγμα του τι δύναται να λογιστεί ως εργατικό ατύχημα αποτελεί η υπ' αριθμόν 659/1993 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας στην οποία αναφέρεται ότι εργατικό ατύχημα ακόμη και « ο τραυματισμός οδηγού κατά την προσπάθειά του να συλλάβει ληστές που επιχειρούσαν να ληστέψουν το σταθμευμένο μπροστά στο σπίτι του αυτοκίνητο της εργοδότηδας εταιρείας»⁸⁶.

Από τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω γίνεται κατανοητό πως οι προϋποθέσεις που θα πρέπει να συντρέχουν ώστε να γίνει λόγος για εργατικό ατύχημα, ως ασφαλιστικό κίνδυνο, είναι οι ακόλουθες:

- Πρόκληση βλάβης από εξωτερικό αίτιο. Το εν λόγω αίτιο δε, θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι σε θέση να προκαλέσει ανικανότητα για εργασία ανεξαρτήτως της έντασης της βλάβης, όπως αναφέρει ο Κωνσταντίνος Κρεμάλης⁸⁷

---

⁸⁴ Απόφαση υπ' αριθμ. 1401/2013 ΑΠ, Β2 Πολιτικό Τμήμα, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

⁸⁵ Απόφαση υπ' αριθμ. 911/2001 ΣτΕ, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

⁸⁶ Απόφαση υπ' αριθμ. 659/1993 ΣτΕ, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

⁸⁷ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 260

- Αιτιώδη και βίαιη είτε παθολογική είτε ανατομική μεταβολή. Ουσιαστικά πρόκειται για περιστατικά τα οποία δεν ακολουθούν ομαλή πορεία κατά τους συνήθεις όρους και συνθήκες άσκησης του επαγγέλματος
- Αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ αιτίας και αποτελέσματος. Θα πρέπει ουσιαστικά να απαντάται το εξής ερώτημα: Το εξωτερικό αίτιο ήταν ικανό, είτε άμεσα είτε έμμεσα, να προκαλέσει την βλάβη ή όχι, σύμφωνα πάντα με την αντίληψη του μέσου ανθρώπου; Σε τούτο το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί ότι εξαιτίας του γεγονότος ότι αναφερόμαστε στο δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, η έννοια που προσδίδεται στην ύπαρξη ή μη αιτιώδους συνδέσμου, όπως φάνηκε και από την προαναφερθείσα νομολογία είναι αισθητά ευρεία.

Ακολούθως αναφορικά με την επαγγελματική ασθένεια ως ασφαλιστικό κίνδυνο θα πρέπει να σημειωθούν τα εξής: Πρόκειται για την οξεία ή χρόνια νοσηρή κατάσταση του εργαζομένου, η οποία προέρχεται από την άσκηση του επαγγέλματος και η οποία φέρει ως αποτέλεσμα την μείωση ή ακόμη και την απόλυτη στέρηση της βιοποριστικής του ικανότητας. Ενδεικτικές επαγγελματικές ασθένειες αποτελούν οι δηλητηριάσεις και οι δερματοπάθειες καθώς και οι μολυσματικές ασθένειες όταν προσβάλλουν υγειονομικό προσωπικό. Σε κάθε περίπτωση όμως για να γίνει λόγος για επαγγελματική ασθένεια θα πρέπει η νοσηρή κατάσταση να είναι αποτέλεσμα της εργασίας, οπότε να υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος όπως και στην περίπτωση του επαγγελματικού ατυχήματος. Στην περίπτωση της επαγγελματικής ασθένειας όμως οι ασφαλιστικοί φορείς και συγκεκριμένα ο μεγαλύτερος, το ΙΚΑ, προϋποθέτει και ορισμένο ελάχιστο χρόνο απασχόλησης.⁸⁸

Χαρακτηριστικά, το ΙΚΑ αναφορικά με τους δύο εξετασθέντες ασφαλιστικούς κινδύνους προβλέπει τα ακόλουθα: Τόσο το εργατικό ατύχημα όσο και η επαγγελματική ασθένεια καλύπτονται μέσω της χορήγησης είτε συντάξεως αναπηρία ή θανάτου είτε μέσω διαφόρων παροχών υγείας. Αρχής γενομένης σύνταξη θανάτου δικαιούνται οι συγγενείς του ασφαλισμένου που υπέστη εργατικό ατύχημα ή επαγγελματική ασθένεια αποτέλεσμα της οποίας ήταν ο θάνατός του. Από την άλλη

---

⁸⁸ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 262

πλευρά παροχές ασθένειας παρέχονται ανεξαρτήτως των ημερών ασφάλισης για το πολύ έξι μήνες, το αυτό ισχύει και για την σύνταξη αναπηρίας.⁸⁹

4.4 Γηρατειά

Τα γηρατειά αποτελούν τον κυριότερο – βασικότερο ασφαλιστικό κίνδυνο όλων και τούτο για τον απλούστατο λόγο ότι τα άτομα τα οποία δικαιούνται σύνταξη λόγω γήρατος είναι πολλαπλάσια εκείνων που δικαιούνται ασφαλιστικές παροχές για να ανταπεξέλθουν των λοιπών ασφαλιστικών κινδύνων, που έχουν ανωτέρω αναφερθεί. Μάλιστα στην Ελλάδα το «πρόβλημα» γίνεται ιδιαίτερα αισθητό από την στιγμή που ο «γερασμένος» πληθυσμός της χώρας είναι τόσοσ πολλός που ο ενεργός πληθυσμός δεν αρκεί για να καλύψει της δαπάνες αυτού. Τα γηρατειά λογίζονται ως ασφαλιστικός κίνδυνος από την στιγμή που ο ανθρώπινος οργανισμός εμφανίζει εκ φύσεως μια φθορά τόσο σωματική όσο και πνευματική, ώστε να δικαιούται να απομακρυνθεί από την παραγωγική διαδικασία, αφού δυσκολεύεται να ανταπεξέλθει σ' αυτή την κατάσταση.⁹⁰ Με λίγα λόγια οι δαπάνες για τις συντάξεις είναι ιδιαίτερα υψηλές, δεν είναι τυχαίο μάλιστα που σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης συνεχώς αυξάνονται. Βέβαια για να εξέλθει ένας ασφαλισμένος από την παραγωγική διαδικασία δεν αρκεί να έχει συμπληρώσει συγκεκριμένος έτος της ηλικίας αλλά θα πρέπει να έχει ασκήσει επάγγελμα και για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, με άλλα λόγια θα πρέπει να έχει και ορισμένο ελάχιστο ορισμένο αριθμό ενσήμων ή αλλιώς ορισμένα χρόνια ασφάλισης. Από νομικής καθαρά απόψεως ο ασφαλιστικός κίνδυνος των γηρατειών εμφανίζεται όταν ο ασφαλισμένος καλύπτει όλες τις προϋποθέσεις, τόσο τις τυπικές όσο και τις ουσιαστικές, ώστε να υποβάλει

---

⁸⁹ Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710

⁹⁰ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 266

αίτηση συνταξιοδότησης και να «βγει» στην σύνταξη.⁹¹ Από μόνο η επίτευξη του ορίου ηλικίας δεν αρκεί για να συνταξιοδοτηθεί ένας ασφαλισμένος.

4.5 Ανεργία

Ως ανεργία ορίζεται η κατάσταση εκείνη στην οποία έρχεται ένας μισθωτός, όταν ακουσίως και ανυπαίτια χάνει την εργασία, ενώ είναι ικανός και πρόθυμος – διαθέσιμος να εργαστεί. Ο ΟΑΕΔ μάλιστα, ο οποίος είναι ο αρμόδιος φορέας χορήγησης του επιδόματος ανεργίας, την ορίζει ως εξής: πρόκειται για την κατάσταση όπου βρίσκεται « ο μισθωτός που μετά τη λύση ή τη λήξη της εργασιακής σχέσης αναζητεί εργασία και αποδέχεται να απασχοληθεί σε εργασία που του προσφέρει ο ΟΑΕΔ στον ευρύτερο επαγγελματικό κλάδο του ή να παρακολουθήσει προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και εν γένει επωφελείται από κάθε δυνατότητα απασχόλησης.⁹²»

Η ανεργία αποτελεί ασφαλιστικό κίνδυνο έστω και αν η μοναδική ομάδα – κατηγορία εργαζομένων που καλύπτεται από αυτόν είναι οι μισθωτοί και ουδείς άλλος, δεδομένου ότι οι δημόσιοι υπάλληλοι χαρακτηρίζονται ως μόνιμοι υπάλληλοι και η υπαγωγή στην κάλυψη από τον εν λόγω κίνδυνο δεν προβλέπεται από την νομοθεσία ούτε για τους ελεύθερους επαγγελματίες ούτε και για τους αγρότες. Η αρχή της καθολικότητας που διέπει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης δεν καλύπτει και τον κίνδυνο της ανεργίας.⁹³

Ο κλάδος της ανεργίας καθώς και η ασφάλιση από τον εν λόγω κίνδυνο υπάγεται στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου που εποπτεύεται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ο οποίος είναι εκείνος που χειρίζεται την ασφάλιση και την καταβολή επιδόματος ανεργίας.⁹⁴

---

⁹¹ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 267

⁹² <http://www.synigoros.gr/resources/>

⁹³ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 272

⁹⁴ Κωνσταντίνος Δ. Λαναράς, *Νομοθεσία Εργατική και Ασφαλιστική Εφαρμογή – Νομολογία – Ερμηνεία*, 1995, Θεσσαλονίκη, αυτοέκδοση, σελ. 263

Οι προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά στο πρόσωπο του μισθωτού ώστε να λογιστεί ως άνεργος είναι οι ακόλουθες⁹⁵:

- ακούσια απώλεια της εργασίας. Ουσιαστικά κρίσιμα χρονικά σημεία για τον προσδιορισμό της ανεργίας είναι η καταγγελία της σύμβασης εργασίας αορίστου χρόνου από τον εργοδότη καθώς και η λήξη μιας σύμβασης εργασίας ορισμένου χρόνου.
- ικανότητα εργασίας, υπό την έννοια ότι ο μισθωτός θα πρέπει να είναι σε θέση εφόσον εργαστεί να κερδίσει τουλάχιστον το 1/3 των τακτικών αποδοχών ενός υγιούς ατόμου, το οποίο παρουσιάζει τα αυτά προσόντα με εκείνον και δραστηριοποιείται στην αυτή περιφέρεια.
- διαθεσιμότητα προς εργασία υφίσταται όταν ο άνεργος αποδεχθεί την προσφερόμενη, ανάλογη με τα προσόντα και τις γνώσεις του, εργασία. Σε κάθε περίπτωση η εργασία όμως τούτη θα πρέπει να προσφέρει και αντίστοιχες – εύλογες αποδοχές.

Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης προβλέπει πέραν από την τακτική ή/και την έκτακτη επιδότηση των ανέργων και μια σειρά παροχών και ευνοϊκών μέτρων για άλλες κατηγορίες του πληθυσμού που δεν απασχολούνται, όπως ενδεικτικά είναι η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, επιδόματα για τους μακροχρόνια ανέργους, συνέχιση της προαιρετικής ασφάλισης για όσους βρίσκονται «κοντά» στην σύνταξη λόγω γήρατος, ώστε να θεμελιώσουν το δικαίωμα κ.ο.κ.

Επιπροσθέτως ο ΟΑΕΔ προσφέρει προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, προγράμματα επιδότησης απασχόλησης και νέων θέσεων εργασίας καθώς και προγράμματα απασχόλησης για άτομα με ειδικές

---

⁹⁵ Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710 καθώς και Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 273

ανάγκες. Τέλος να σημειωθεί αναφορικά με τον υπό εξέταση ασφαλιστικό κίνδυνο, ότι εκείνος επέρχεται μετά το πέρας των έξι ημερών από την λήξη της εργασίας.⁹⁶

4.6 Μητρότητα

Ως μητρότητα στην κοινωνική ασφάλιση λογίζεται η κατάσταση εκείνη στην οποία βρίσκεται η γυναίκα και εμπεριέχει τόσο το στάδιο της εγκυμοσύνης και του τοκετού όσο και της λοχείας. Κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής η γυναίκα έρχεται αντιμέτωπη τόσο με την αδυναμία απόκτησης και διατήρησης εισοδημάτων από την άσκηση του επαγγέλματός της όσο και με την γενικότερη αύξηση των δαπανών της, τόσο σε οικογενειακό επίπεδο όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Για τον λόγο μάλιστα αυτόν αποτελεί η μητρότητα ασφαλιστικό κίνδυνο, ο οποίος και προστατεύεται. Όμως θα πρέπει να σημειωθεί πως σύμφωνα με το ασφαλιστικό δίκαιο και γενικότερα την νομοθεσία που διέπει τα ασφαλιστικά ταμεία και φορείς δεν υπάρχει σύμπτωση στην αντιμετώπιση της μητρότητας ως ασφαλιστικού κινδύνου · η έκταση της κάλυψης του ασφαλιστικού τούτου κινδύνου διαφέρει κατά περίπτωση.⁹⁷

Η ασφαλιστική κάλυψη της μητρότητας επεκτείνεται τόσο στις άμεσα ασφαλισμένες του ΙΚΑ όσο και στις έμμεσα ασφαλισμένες, ήτοι τις μη εργαζόμενες συζύγους ασφαλισμένου που υπάγεται στο ΙΚΑ. Οι άμεσα ασφαλισμένες, ήτοι οι εργαζόμενες μισθωτές γυναίκες προστατεύονται και στα τρία στάδια μητρότητας ως ανωτέρω αναφέρθηκαν · εγκυμοσύνης, τοκετού και λοχεία. Σε αντίθεση όμως με την προστασία που παρέχεται στις άμεσα ασφαλισμένες, οι έμμεσα ασφαλισμένες γυναίκες προστατεύονται αποκλειστικά και μόνο για το στάδιο του τοκετού.⁹⁸

Η κάλυψη και προστασία της μητρότητας επέρχεται μέσω παροχών όπως είναι οι παροχές τοκετού και τα επιδόματα μητρότητας. Εφόσον ο τοκετός αποτελεί

---

⁹⁶ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 274

⁹⁷ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 251

⁹⁸ Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων - Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710 καθώς και Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 251

στάδιο που καλύπτεται και προστατεύεται ανεξαρτήτως του γεγονότος αν πρόκειται για ασφαλισμένη άμεσα ή έμμεσα, οι παροχές τοκετού χορηγούνται σε όλες. Ως παροχή τοκετού λογίζεται το εφάπαξ επίδομα που στόχο έχει την κάλυψη των δαπανών του μαιευτηρίου.

Η ασφαλιστική περίοδος της μητρότητας αρχίζει σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Κρεμάλη «... με την έναρξη της τεσσαρακοστής δεύτερης ημέρας από την πιθανή ημέρα τοκετού.»⁹⁹ Στον πρόωρο τοκετό ουσιαστικά υπάρχει μετατόπιση προς τα πίσω ενώ στον καθυστερούμενο τοκετό μετατόπιση προς τα εμπρός. Στην περίπτωση όμως που εμφανιστούν κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης και δη των πρώτων μηνών, επιπλοκές οι οποίες καταστύουν αδύνατη την παροχή εργασίας από την εγκυμονούσα, τότε δεν νοείται ως ασφαλιστικός κίνδυνος μητρότητας αλλά εξομοιώνεται με τον ασφαλιστικό κίνδυνο της ασθένειας. Το αυτό ισχύει και στην περίπτωση όπου επιπλοκές εμφανιστούν ή διαρκέσουν πέραν του χρονικού ορίου που προβλέπεται για τη λοχεία.¹⁰⁰

4.7 Τα Οικογενειακά Βάρη¹⁰¹

Ο ασφαλιστικός κίνδυνος των οικογενειακών βαρών περιγράφεται ως εξής:

Αφορά την οικονομική επιβάρυνση του άμεσα ασφαλισμένου μισθωτού όταν εκείνος καλείται να συντηρήσει τα μέλη της οικογενείας του και δη τα τέκνα μέχρι να συμπληρώσουν ορισμένη ηλικία. Τα βασικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να υφίστανται για να γίνει λόγος για τον συγκεκριμένο ασφαλιστικό κίνδυνο είναι η παροχή μισθωτής εργασίας καθώς και η ύπαρξη ανήλικων τέκνων ή τέκνων τα οποία συντηρούνται από τον προστάτη της οικογενείας αν εκείνα εκπαιδεύονται, ήτοι έστω και αν δεν είναι κάτω των δέκα οκτώ ετών.

---

⁹⁹ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 252

¹⁰⁰ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 252

¹⁰¹ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 278

Ο εν λόγω ασφαλιστικός κίνδυνος για να καλυφθεί θα πρέπει να έχει λάβει χώρα και τούτο συμβαίνει όταν έχει επέλθει η πρώτη ημερολογιακή ημέρα του επόμενου έτους από την γέννηση του τέκνου. Στην δεύτερη περίπτωση όπου προστατεύεται τέκνο ενήλικο το οποίο όμως εκπαιδεύεται και έχει μεσολαβήσει διακοπή προστασίας, τότε θα πρέπει να έχει παρέλθει η πρώτη του επόμενου έτους ημέρα από την έναρξη των σπουδών.

4.8 Ο θάνατος προστάτη οικογενείας

Πρόκειται για ασφαλιστικό κίνδυνο που καλύπτεται από την κοινωνική ασφάλιση και τούτο διότι προκαλείται μόνιμη απώλεια εισοδήματος για τα μέλη της οικογενείας που προστάτευε. Τα πρόσωπα αυτά κατά κύριο λόγο είναι τα τέκνα και η σύζυγος σε εξαιρετικές όμως περιστάσεις είναι και οι γονείς του θανόντος ασφαλισμένου. Για να θεωρηθούν οι γονείς του θανόντος ως προστατευόμενα μέλη αυτού θα πρέπει να έχει προγενεστέρως αναλάβει την συντήρησή τους εξ ολοκλήρου.

Οι βασικές προϋποθέσεις που θα πρέπει να συντρέχουν για να γίνεται λόγος για θάνατο προστάτη της οικογενείας είναι αναμφίβολα οι ακόλουθες:

Πρώτον, θα πρέπει να επέλθει ο θάνατος ασφαλισμένου ή συνταξιούχου. Βέβαια από την στιγμή που αναφερόμαστε στο δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, ως επανειλημμένως έχει τονιστεί οι έννοιες που εξετάζονται παρουσιάζουν ευρύτερα νοήματα απ' ότι συνήθως. Στην υπό εξέταση περίπτωση δε η εξομοίωση αυτή παρέχεται ευθείς εξ' αρχής από τον ίδιο τον νόμο.¹⁰² Οπότε θα πρέπει και στην περίπτωση αυτή να σημειωθεί πως ως θάνατος προστάτη οικογενείας λογίζεται και εξομοιώνεται και η κήρυξη σε αφάνεια του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου προστάτη. Αναφορικά με το θάνατο, την κοινωνική ασφάλιση την απασχολεί μονάχα το αποτέλεσμα αυτό καθ' αυτό και όχι ο τρόπος με τον οποίον το αποτέλεσμα αυτό επήλθε. Δεν επηρεάζεται η κάλυψη του ασφαλιστικού κινδύνου από το αν ο θάνατος

---

¹⁰² Άρθρο 40 ΑΚ, «Αφάνεια: Αν ο θάνατος προσώπου είναι πολύ πιθανός, επειδή εξαφανίστηκε ενώ βρισκόταν σε κίνδυνο ζωής ή επειδή λείπει πολύ καιρό χωρίς ειδήσεις, το δικαστήριο το κηρύσσει άφαντο ύστερα από αίτηση οποιουδήποτε εξαρτά δικαιώματα από το θάνατό του.»

προήλθε από φυσικά ή όχι αίτια ή από αυτοκτονία.¹⁰³ Η μοναδική περίπτωση που αποκλείει την κάλυψη του θανάτου ως ασφαλιστικού κινδύνου είναι αν ο θάνατος του προστάτη προκλήθηκε από προστατευόμενο μέλος της οικογενείας. Το γεγονός αυτό είναι πέρα ως πέρα λογικό, αρκεί κάποιος να σκεφτεί πως δεν δύναται το προστατευόμενο μέλος να θέτει το ίδιο σε κίνδυνο την προστασία του και παράλληλα ο ασφαλιστικός φορέας να του παρέχει εκ νέου την προστασία αυτή.

Δεύτερον, ο εν λόγω ασφαλιστικός κίνδυνος εμφανίζεται και καλύπτεται από την κοινωνική ασφάλιση, στην περίπτωση του άμεσα ασφαλισμένου από την ημέρα που επήλθε ο θάνατος ενώ αν πρόκειται για συνταξιούχο από την πρώτη ημέρα του επόμενου μήνα που είχε εισπραχθεί η σύνταξή του.¹⁰⁴ Αναφορικά με την κήρυξη σε αφάνεια ισχύουν τα όσα προβλέπει ο Αστικός Κώδικας.

4.9 Λοιποί Κίνδυνοι

Ως λοιποί ασφαλιστικοί κίνδυνοι λογίζονται καταστάσεις όπως είναι η στράτευση, η έλλειψη κατοικίας και η καταστροφή της γεωργικής παραγωγής. Αναφορικά με την στράτευση αποτελεί ασφαλιστικό κίνδυνο για τον απλό λόγο ότι για όσο καιρό παρατείνεται η στρατιωτική θητεία ενός μισθωτού τότε ο τελευταίος βρίσκεται σε οικονομική ανάγκη. Για ακόμη μια φορά μονάχα στους μισθωτούς αναγνωρίζεται η ύπαρξη ή μη του εν λόγω κινδύνου. Παράλληλα θα πρέπει όμως να μην υπάρχει εναλλακτική πηγή ή τρόπος εξασφάλισης εισοδήματος, ενώ ο χρόνος κατά τον οποίο εμφανίζεται ο εν λόγω κίνδυνος είναι όταν παρατείνεται η στρατιωτική θητεία του κληρωτού ως έφεδρου.¹⁰⁵

Ακολούθως αναφορικά με την έλλειψη κατοικίας υφίσταται όταν τα διαθέσιμα εισοδήματα δεν είναι αρκετά ώστε να εξασφαλίσουν μια κατοικία στην οικογένεια ή να την επισκευάσουν ή να την επεκτείνουν. Ο ασφαλιστικός κίνδυνος

---

¹⁰³ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 269

¹⁰⁴ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 270

¹⁰⁵ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, *Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων*, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 280

αυτός αυξάνεται ειδικά όταν πραγματοποιούνται πυρκαγιές, σεισμοί και γενικά διάφορα φαινόμενα της φύσης που δύναται να καταστρέψουν κατοικίες και να αναγκάσουν τους ενοίκους να μετακομίσουν. Καλύπτονται από τον εν λόγω ασφαλιστικό κίνδυνο μονάχα όσοι είναι μισθωτοί και δεν έχουν εκείνοι ή οι σύζυγοι τους κάποιο ακίνητο στην ιδιοκτησία τους, του οποίου θα μπορούσαν να κάνουν χρήση ή εν γένει περιουσία που θα μπορούσε να τους διασφαλίσει μια κατοικία.¹⁰⁶

Τα φυσικά φαινόμενα ως αναφέρθηκε δύναται να αυξήσει τον κίνδυνο έλλειψης κατοικίας πόσο δε μάλλον να καταστρέψει την παραγωγή γεωργών. Δεν είναι ένα από τα σπάνια φαινόμενα αν λογιστεί κανείς πόσες φορές ένα χαλάζι ή η πτώση της θερμοκρασίας έχει καταστρέψει ολόκληρες σοδιές. Η καταστροφή των γεωργικών παραγωγών και ειδικά από φυσικά φαινόμενα έχει ως αποτέλεσμα ο γεωργός να χάνει το εισόδημα που προσδοκά και τούτο διότι αρκετές φορές δεν καταστρέφονται μονάχα οι καρποί αλλά και το ίδιο το φυτό ή η καλλιέργεια στο σύνολό της. Με άλλα λόγια δεν χάνει πρόσκαιρα τους καρπούς από τους οποίους θα αποκτούσε εισόδημα αλλά επεκτείνεται η ζημία και στο κεφάλαιο στο οποίο έχει επενδύσει¹⁰⁷.

Ο αρμόδιος ασφαλιστικός φορέας, που στην παρούσα περίπτωση είναι ο ΟΓΑ δεν καλύπτει όμως την καταστροφή οποιασδήποτε καλλιέργειας ούτε και από οποιοδήποτε φυσικό φαινόμενο αυτή επέρχεται. Συγκεκριμένα καλύπτει τον κίνδυνο που επέρχεται από το χαλάζι, την πλημμύρα, τον παγετό ή την ανεμοθύελλα και μάλιστα αποκλειστικά επί συστηματικής καλλιέργειας, κι όχι οποιασδήποτε καλλιέργειας. Ενδεικτικά δεν ασφαρίζονται οι καλλιέργειες για καταστροφή που δύναται να επέλθει από καύσωνα ή ξηρασία. Την ίδια στιγμή για υφίσταται η εν λόγω κάλυψη θα πρέπει η ζημία να είναι άμεση κι όχι μελλοντική, ενώ καλύπτεται μόνο το ύψος της ζημίας που επέρχεται στο τελικό προϊόν της παραγωγής.

---

¹⁰⁶ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 281

¹⁰⁷ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 283

Σε όλους τους ασφαλιστικούς κινδύνους έχουμε προσδιορίσει τον χρόνο εμφάνισης του κινδύνου, στον συγκεκριμένο δεν υφίσταται ορισμένο χρονικό όριο, αλλά προσδιορίζεται κατόπιν πραγματογνωμοσύνης¹⁰⁸.

---

¹⁰⁸ Κωνσταντίνος Δ. Κρεμάλης, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκουλα, σελ. 284 - 285

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ &ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

1. Η διάταξη του άρθρου 9 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας περιέχει ένα ιδιαίτερα λεπτομερή κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και τούτο λόγω της ανώμαλης κατάστασης που επικρατούσε στο νησί μέχρις ότου να ανακηρυχτεί Δημοκρατία. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφορικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου και την προστασία αυτών εμφανίζει αρκετά κοινά σημεία με αυτό της Ελλάδος με μόνη διαφορά ότι λογίζεται ακόμη εκτενέστερο. Τούτο συμβαίνει διότι στο Κυπριακό Σύνταγμα αναπαράγονται σχεδόν αυτούσιες οι διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης της Ρώμης αναφορικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου¹⁰⁹.

Από την στιγμή που τα Συντάγματα των δύο υπό εξέτασιν κρατών ομοιάζουν ιδιαίτερα αναφορικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν θα ήταν άστοχο να σημειωθεί πως όσα ισχύουν για τις διακρίσεις των δικαιωμάτων σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα και το Συνταγματικό Δίκαιο ισχύουν αναλογικά και στην περίπτωση της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Συγκεκριμένα το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας ως έχει ήδη αναφερθεί κατοχυρώνει το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης στην διάταξη του άρθρου 9, το οποίο ρητώς αναφέρει ότι «Έκαστος έχει το δικαίωμα αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής ασφαλείας. Ο νόμος θα προβλέψη περί προστασίας των εργατών, αρωγής προς τους πτωχούς και συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων.» Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη κατοχυρώνεται η έννοια του κοινωνικού κράτους. Το Σύνταγμα αντιμετωπίζει τον πολίτη όχι ως μονάδα – ως άτομο αλλά ως μέλος ενός κοινωνικού συνόλου. Ο πολίτης έχει δικαίωμα αξιοπρεπούς διαβίωσης και κοινωνικής ασφαλείας · ως έχει ήδη αναφερθεί για το Ελληνικό Σύνταγμα και το

---

¹⁰⁹ Χρήστος Θ. Λοττίδης, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, η πολυπλοκότητα του και η ανεπιτυχής προσπάθεια αναθεώρησής του το 1963, 2009, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 75

δικαίωμα του Έλληνα πολίτη.¹¹⁰ Ακόμη μια ουσιαστική ομοιότητα που παρουσιάζεται σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση των δύο κρατών είναι ότι το Σύνταγμα θεμελιώνει και ορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου καλείται να δράσει ο νομοθέτης των δύο κρατών αντιστοίχως ώστε να ρυθμιστεί το σύστημα των κοινωνικών ασφαλίσεων, ήτοι το σύστημα υγείας καθώς και εκείνο της συνταξιοδότησης των εργαζομένων στο σύνολό τους. Το Σύνταγμα και στις δύο περιπτώσεις θέτει τις αρχές και το υπόλοιπο έργο ανατίθεται στον επονομαζόμενο κοινό νομοθέτη.¹¹¹ Ο Συνταγματικός Νομοθέτης παρέχει την αναγκαία εξουσιοδότηση για την πλήρωση του έργου και την θέσπιση του λεγόμενου κοινωνικού κράτους · η τουλάχιστον μέρος αυτού.

2. Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος

Ως έχει ήδη αναδειχθεί το Σύνταγμα, είτε πρόκειται για το Ελληνικό είτε για το Κυπριακό εισάγει το πρότυπο του κοινωνικού κράτους και θεμελιώνει το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση. Η διατύπωση των αντίστοιχων διατάξεων του Συντάγματος των δύο κρατών δύναται να χαρακτηριστεί «ασθενής», πάντως σε κάθε περίπτωση αρκεί ώστε ο κοινός νομοθέτης να προβεί σε θέσπιση επιμέρους σχετικής νομοθεσίας.

Αναφορικά με την Κυπριακή Δημοκρατία ο νομοθέτης για την συγκεκριμενοποίηση του ανωτέρω κοινωνικού δικαιώματος των πολιτών (κοινωνικής ασφάλισης), προέβη στην θέσπιση του νόμου περί κοινωνικών ασφαλίσεων. Ρητά δε στην διάταξη του άρθρου 3 του παρόντος νόμου με τίτλο «Σκοπός του παρόντος νόμου και πεδίο εφαρμογής» αναφέρεται ότι «(1) Σκοπός του παρόντος Νόμου είναι η εφαρμογή συστήματος κοινωνικών ασφαλίσεων, κατ' επιταγήν του Άρθρου 9 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας. (2) Τα ακόλουθα πρόσωπα ασφαλίζονται

---

¹¹⁰ Χρίστης Θ. Λοππίδης, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, η πολυπλοκότητα του και η ανεπιτυχής προσπάθεια αναθεώρησής του το 1963, 2009, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 78

¹¹¹ Χρίστης Θ. Λοππίδης, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, η πολυπλοκότητα του και η ανεπιτυχής προσπάθεια αναθεώρησής του το 1963, 2009, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 78

δυνάμει του παρόντος Νόμου: (α) Μισθωτοί· (β) αυτοτελώς εργαζόμενοι· (γ) άλλα πρόσωπα, όπως ορίζεται στο άρθρο 14.» Με άλλα λόγια ο νομοθέτης αναφέρει πως η θέσπιση του εν λόγω νόμου αποτέλεσε επιταγή του συνταγματικού νομοθέτη.¹¹²

Βασικά στοιχεία του παρόντος νόμου αποτελούν τα κάτωθι:

Ο παρόν νόμος προβλέπει ότι κάθε εργαζόμενος στην Κύπρο ασφαλίζεται υποχρεωτικά στο Σχέδιο κοινωνικών ασφαλίσεων. Ως υποχρεωτικά ασφαλισμένοι λογίζονται οι μισθωτοί και οι αυτοτελώς εργαζόμενοι. Αναφορικά με τους μισθωτούς θα πρέπει να σημειωθεί πως στην εν λόγω κατηγορία εντάσσονται όλοι εκείνοι που εργάζονται για ορισμένο εργοδότη είτε πρόκειται για ιδιωτικούς υπαλλήλους είτε για δημόσιους είτε είναι μαθητευόμενοι είτε εργάτες. Από την άλλη πλευρά στην κατηγορία των αυτοτελώς εργαζομένων υπάγονται όλοι εκείνοι που είναι εργοδότες του εαυτού τους, υπό την έννοια ότι εργάζονται για δικό τους λογαριασμό, όπως είναι οι έμποροι, οι ελεύθεροι επαγγελματίες ακόμη και οι αγρότες – γεωργοί.¹¹³

Όπως προκύπτει από την διάταξη του άρθρου 3 παράγραφος 2 εδάφιο γ στον παρόντα νόμο και την κοινωνική ασφάλιση έχουν δικαίωμα προαιρετικώς και όχι υποχρεωτικώς, οποιοσδήποτε ανήκε στις κατηγορίες εργαζομένων που υπάγονταν στην υποχρεωτική ασφάλιση, αλλά έχει παύσει να εργάζεται και επιθυμεί την διατήρηση και συνέχιση της ασφάλισής του καθώς και οποιοδήποτε άτομο διαμένει συνήθως στην Κύπρο αλλά εργάζεται στο εξωτερικό για Κύπριο εργοδότη. Για την πρώτη κατηγορία ατόμων που δύνανται να αιτηθούν προαιρετικής ασφάλισης θα πρέπει να έχει πληρώσει εισφορές επί αποδοχών το σύνολο των οποίων να μην είναι μικρότερο από τις βασικές ετήσιες ασφαλιστέες αποδοχές, ενώ για την δεύτερη

---

¹¹² Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

¹¹³ Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html και συγκεκριμένα σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 του παρόντος νόμου.

κατηγορία δεν απαιτείται η ύπαρξη προγενέστερης παροχής εργασίας εντός των συνόρων της Κύπρου.¹¹⁴

Αναφορικά με τις εισφορές σημειώνεται ότι είναι αναλογικού χαρακτήρα, ήτοι καθορίζεται ως ποσοστό επί των αποδοχών, των ασφαλιστέων αποδοχών. Οι ασφαλιστέες αποδοχές περιλαμβάνουν όλες εκείνες τις απολαβές του μισθωτού, ήτοι εντάσσονται στις ασφαλιστέες αποδοχές ο βασικός μισθός, οι υπερωρίες, οι προμήθειες, ο 13^{ος} μισθός, η 53^η και 56^η εβδομάδα, η εισφορά του εργοδότη τόσο στο ταμείο αργιών όσο και στα ταμεία αργιών. Με λίγα λόγια οι αποδοχές οι ασφαλιστέες περιλαμβάνουν ότι ακριβώς πληρώνεται ο μισθωτός και την παρεχόμενη εργασία. Οι χαριστικές πληρωμές δεν συμπεριλαμβάνονται στις ασφαλιστέες αποδοχές. Οι εισφορές καταβάλλονται από το σύνολο των υπόχρεων, οι οποίοι δεν είναι άλλοι από τον ασφαλισμένο, τον εργοδότη καθώς και το ίδιο το Κράτος.

Ακολουθώς οι ασφαλιστέες αποδοχές των αυτοτελώς εργαζομένων καθορίζονται σύμφωνα με το επάγγελμα που ασκεί ο ασφαλισμένος καθώς και τον τόπο στον οποίο το ασκεί. Σχετικά με τον αυτοτελώς εργαζόμενο υφίστανται τα κατώτατα υποχρεωτικά ποσά ασφαλιστέων αποδοχών ανάλογα με τον ασκηθέν επάγγελμα. Αν το πραγματικό εισόδημα είναι χαμηλότερο του κατώτατου υποχρεωτικού ορίου τότε δύναται οι εισφορές που υποχρεούται να πληρώσει να είναι και εκείνες χαμηλότερες και ανάλογες του εισοδήματός του.

Τι συμβαίνει όμως όταν κάποιος ασφαλισμένος απασχολείται ταυτοχρόνως σε δύο εργοδότες; Σε τούτη την περίπτωση η διάταξη του άρθρου 8 του υπό εξέταση νόμου ορίζει ότι: «Όταν ο μισθωτός απασχολείται από δύο ή περισσότερους

---

¹¹⁴ Διάταξη του άρθρου 14 § 1, 2 του νόμου περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων: «-(1) Κάθε πρόσωπο δικαιούται, κατόπιν υποβολής αίτησης προς το Διευθυντή, να ασφαλιστεί προαιρετικά εάν -

(α) έχει πραγματική βασική ασφάλιση, ίση με μια (1) τουλάχιστον ασφαλιστική μονάδα, ή
(β) έχει τη συνήθη διαμονή του στην Κύπρο και εργάζεται εκτός Κύπρου στην υπηρεσία Κύπριου εργοδότη στο έδαφος τρίτης χώρας:

Νοείται ότι, για τους σκοπούς της παραγράφου (β) του εδαφίου (1), «κύριος εργοδότης» σημαίνει εργοδότη που έχει τη συνήθη διαμονή του ή επαγγελματική εγκατάσταση στην Κύπρο ή νομικό πρόσωπο εγγεγραμμένο στην Κύπρο ή στο οποίο κύριος πολίτης ή νομικό πρόσωπο εγγεγραμμένο στην Κύπρο, μετέχει ουσιαστικά.»

εργοδότες μέσα στην ίδια περίοδο εισφοράς, υπάρχει υποχρέωση για καταβολή εισφορών σε σχέση με την απασχόληση του μισθωτού από τον κάθε εργοδότη.» Αντίστοιχης λογικής είναι και η διάταξη του άρθρου 9 του παρόντος νόμου, η οποία αναφέρεται στην περίπτωση που ορισμένος ασφαλισμένος εργάζεται και ως μισθωτός και ως αυτοτελώς εργαζόμενος. Συγκεκριμένα η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι: «Όταν ασφαλισμένος απασχολείται μέσα στην ίδια περίοδο εισφοράς ταυτόχρονα ή διαδοχικά, ως μισθωτός και ως αυτοτελώς εργαζόμενος, υπάρχει υποχρέωση καταβολής εισφορών και για τις δύο αυτές απασχολήσεις.»

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 16 του υπό εξέταση νόμου η υποχρέωση για πληρωμή τόσο για τους μισθωτούς όσο και για τους αυτοτελώς εργαζομένους παύει από την χρονική στιγμή – ημέρα που ο ασφαλισμένος συμπληρώνει την συντάξιμη ηλικία. Βέβαια αν για ορισμένο λόγο δεν καλύπτει τις προϋποθέσεις λήψης σύνταξης γήρατος, έστω και αν έχει συμπληρώσει την συντάξιμη ηλικία τότε συνεχίζει να πληρώνει εισφορές μέχρι όμως να συμπληρώσει το 68^ο έτος της ηλικίας του. Σε καμία περίπτωση δεν καταβάλλονται εισφορές όταν ο ασφαλισμένος έχει συμπληρώσει το 68^ο έτος της ηλικίας του.

Όπως η κοινωνική ασφάλιση σύμφωνα με το Ελληνικό Σύνταγμα καθώς και τους νόμους της ελληνικής επικράτειας προστατεύει τους ανθρώπους · τους ασφαλισμένους από ορισμένους ασφαλιστικούς κινδύνους, όπως ανωτέρω αναλύθηκε με την αυτή λογική και το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας και ο νόμος περί κοινωνικών ασφαλίσεων παρέχει την αυτή κάλυψη ασφαλιστικών κινδύνων. Ποιοι είναι οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι που καλύπτονται από το κυπριακό σύστημα ασφάλισης¹¹⁵;

- Η ασθένεια
- Η ανεργία
- Η μητρότητα
- Το γήρας

---

¹¹⁵ Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html και συγκεκριμένα «ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ ΠΑΡΟΧΕΣ ΕΚΤΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΟΧΕΣ ΛΟΓΩ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΒΛΑΒΩΝ», άρθρα 21 επόμενα

- Το εργατικό ατύχημα – Η επαγγελματική ασθένεια
- Η ανικανότητα

Πριν γίνει αναφορά στον κάθε ένα μεμονωμένο ασφαλιστικό κίνδυνο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλες οι παροχές εκτός από τα βοηθήματα, τα οποία καταβάλλονται εφάπαξ δύναται να διαχωριστούν στη βασική και στη συμπληρωματική. Πέραν τούτου θα πρέπει σε οποιαδήποτε περίπτωση παροχής και αν ανήκει ή δικαιούται ασφαλισμένος να υποβάλλει αίτηση προς τον ασφαλιστικό του φορέα. Υφίστανται προθεσμίες εντός των οποίων θα πρέπει να έχει υποβληθεί η αίτηση. Εάν για κάποιο λόγο δεν γίνουν σεβαστές οι εν λόγω προθεσμίες τότε υπάρχει και η πιθανότητα ο ασφαλισμένος – δικαιούχος της παροχής να την απολέσει είτε τμηματικά είτε ακόμη και ολικά. Παραλλήλως όταν κάποιος δικαιούχος δικαιούται για το αυτό χρονικό διάστημα δύο παροχές τότε δεν θα λάβει το επίδομα ή το βοήθημα και τις δύο αλλά μονάχα το υψηλότερο εκ των δύο.

Αρχής γενομένης το επίδομα ασθενείας το δικαιούται τόσο ο μισθωτός και ο αυτοτελώς εργαζόμενος όσο και ο προαιρετικά ασφαλισμένος, ο οποίος βρίσκεται στην υπηρεσία Κυπρίου εργοδότη στο εξωτερικό. Κάθε ασφαλισμένο πρόσωπο δικαιούται επίδομα ασθενείας για κάθε ημέρα ανικανότητας προς εργασία, η οποία αποτελεί μέρος διακοπής της απασχόλησης. Τι λογίζεται όμως ως ημέρα ανικανότητας; Πρόκειται για την μέρα εκείνη και την κάθε μετέπειτα μέρα για την οποία ο ασφαλισμένος και αιτητής ταυτοχρόνως αποδεικνύει ότι είναι ανίκανος προς εργασία ή ότι τον συμβούλευσε ιατρός να απέχει από οποιαδήποτε εργασία, είτε γιατί βρίσκεται υπό παρακολούθηση λόγω του ότι είναι φορέας μεταδοτικής ασθένειας, είτε γιατί ήλθε σε επαφή με πρόσωπο που είναι φορέας τέτοιας ασθένειας.¹¹⁶

Ακολούθως επίδομα ανεργίας δικαιούνται οι μισθωτοί και οι προαιρετικά ασφαλισμένοι στην υπηρεσία Κυπρίου εργοδότη στο εξωτερικό, για κάθε μέρα ανεργίας, όταν είναι μεταξύ το 16^ο έτος της ηλικίας τους και το 65^ο δίχως να δικαιούνται σύνταξη γήρατος. Σύμφωνα με τον παρόντα νόμο ως ημέρα ανεργίας λογίζεται κάθε μέρα κατά την οποία ο αιτητής αποδεικνύει ότι είναι άνεργος αλλά συρρέουν και οι λοιπές προϋποθέσεις, ήτοι είναι ικανός αλλά και διαθέσιμος για

¹¹⁶ Άρθρο 31 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

εργασία ή ως ρητώς αναφέρει η διάταξη του άρθρου 31 «...είναι άνεργος και τυγχάνει επαγγελματικής εκπαίδευσης με βάση σχέδιο εγκεκριμένο από τον Υπουργό.»¹¹⁷ Τόσο το επίδομα ανεργίας όσο και το επίδομα ασθένειας ο δικαιούχος δεν το λαμβάνει επί μονίμου βάσεως αλλά μονάχα για 156 ημέρες, βέβαια δίδεται δυνατότητα ανάκτησης των εν λόγω επιδομάτων σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 32 του παρόντος νόμου. Η κύρια προϋπόθεση για την ανάκτηση είναι μεταξύ των περιόδων είτε ασθένειας είτε ανεργίας να έχει εργαστεί ο δικαιούχος για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα¹¹⁸.

Σχετικά με την μητρότητα ως ασφαλιστικό κίνδυνο αναγνωρίζεται και στο Κυπριακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης τόσο το βοήθημα τοκετού όσο και το επίδομα μητρότητας.¹¹⁹ Το βοήθημα τοκετού δικαιούται η μητέρα είτε με βάσει τις δικές της εισφορές είτε βάσει των εισφορών του συζύγου της σε κάθε μορφή παρεχόμενης εργασίας, ήτοι μισθωτή εργασία, αυτοτελή εργασία ή προαιρετικής ασφάλισης. Από την άλλη πλευρά το επίδομα μητρότητας το δικαιούται εργαζόμενη μητέρα υπό οποιαδήποτε εργασιακή σχέση. Μόνο που θα πρέπει ειδικά για το επίδομα μητρότητας να συντρέχουν οι ακόλουθες δύο προϋποθέσεις:

- Να πιστοποιείται ρητά από ιατρό, μετά την πάροδο της 25^{ης} εβδομάδας κύησης, η επονομαζόμενη εβδομάδα αναμενόμενου τοκετού, ήτοι ποια εβδομάδα αναμένει να γεννήσει η μέλλουσα μητέρα και
- Να ικανοποιεί τις ασφαλιστικές προϋποθέσεις

Επίδομα μητρότητας δικαιούται και η μητέρα εκείνη η οποία μαζί με τον σύζυγό της προέβη σε υιοθεσία ανήλικου τέκνου μέχρι δώδεκα χρόνων. Ακόμη και στην συγκεκριμένη περίπτωση θα πρέπει η ασφαλισμένη να καλύπτει τις ασφαλιστικές προϋποθέσεις.

---

¹¹⁷ Άρθρο 31 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

¹¹⁸ Άρθρο 32 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

¹¹⁹ Άρθρα 28 και 29 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 29 του νόμου περί κοινωνικών ασφαλίσεων καμία ασφαλισμένη «δεν δικαιούται επίδομα μητρότητας για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα, για το οποίο λαμβάνει πλήρεις αποδοχές από τον εργοδότη της, και όταν λαμβάνει μόνο μέρος των αποδοχών της, το επίδομα μητρότητας μειώνεται, έτσι ώστε το άθροισμα του επιδόματος και των αποδοχών που λαμβάνει να μην υπερβαίνει τις πλήρεις αποδοχές της.» Με άλλα λόγια και σε συνδυασμό και με την διάταξη του άρθρου 30 δεν δύναται να εργάζεται η μητέρα και να λαμβάνει επίδομα μητρότητας.¹²⁰

Η νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης ηλικία στο Γενικό Σύστημα Κοινωνικών Ασφαλίσεων είναι το 65ο έτος. Υπάρχουν όμως και ειδικές περιπτώσεις κατά τις οποίες δύναται να χορηγηθεί σύνταξη γήρατος και με την συμπλήρωση του 63^{ου} έτους της ηλικίας, ήτοι αρκεί να ικανοποιούνται ορισμένοι ειδικοί όροι αναφορικά με τις καταβληθείσες εισφορές. Σύνταξη γήρατος δικαιούνται όλοι οι ασφαλισμένοι, ήτοι οι μισθωτοί, οι αυτοτελώς εργαζόμενοι και οι προαιρετικώς ασφαλισμένοι. Το ασφαλιστικό σύστημα της Κύπρου παρέχει κίνητρα μετάθεσης υποβολής αιτήσεως για την παροχή σύνταξης γήρατος και κάθε όμως περίπτωση δεν δύναται να συνταξιοδοτηθεί δικαιούχος πέραν της ηλικίας των 68 ετών.¹²¹ Η σύνταξη γήρατος καταβάλλεται εφ' όρου ζωής, από την ημέρα που ο ασφαλισμένος ικανοποιεί τις προϋποθέσεις του νόμου, όπως ισχύει και σύμφωνα με το ελληνικό ασφαλιστικό σύστημα. Το Κυπριακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης προβλέπει και την προστασία του εργαζόμενου εκείνου που κατά την συμπλήρωση των 68 χρόνων ζωής δεν καλύπτει τις προϋποθέσεις για την λήψη σύνταξης γήρατος και ταυτοχρόνως δεν δικαιούται κοινωνική σύνταξη. Στην περίπτωση αυτή χορηγείται σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 38 το λεγόμενο εφάπαξ ποσό γήρατος.¹²²

---

¹²⁰ Άρθρα 29 και 30 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

¹²¹ Άρθρο 35 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

¹²² Άρθρο 38 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

Τι νοείται ως επαγγελματικό ατύχημα και τι ως επαγγελματική ασθένεια¹²³;

Ως επαγγελματικό ατύχημα γίνεται δεκτό το ατύχημα εκείνο το οποίο προκλήθηκε εξαιτίας της απασχόλησης του μισθωτού καθώς και κατά την διάρκεια αυτής υπό διευρυμένη έννοια, αφού ως τέτοιο λογίζεται και το ατύχημα που προκαλείται και όταν ο μισθωτός ενεργεί κατά παράβαση είτε νόμου και κανονισμού είτε υποδείξεων του εργοδότη. Παραλλήλως δύναται να θεωρηθεί ως επαγγελματικό ατύχημα και εκείνο που προκαλείται στον μισθωτό κατά την μετάβαση ή την αποχώρηση από τον χώρο εργασίας. Συνακόλουθα ως επαγγελματική ασθένεια λογίζεται εκείνη η οποία οφείλεται στη φύση της παρεχόμενης εργασίας. Βέβαια στην υπό εξέταση περίπτωση θα πρέπει να συντρέχουν και ορισμένες προϋποθέσεις σχετικά με την διάρκεια της παρεχόμενης συγκεκριμένης εργασίας καθώς και του χρόνου που χρειάστηκε για να εκδηλωθεί η εν λόγω ασθένεια. Τόσο το εργατικό ατύχημα όσο και η επαγγελματική ασθένεια γεννούν τα εξής δικαιώματα παροχών στο πρόσωπο του ασφαλισμένου μισθωτού που τα υπέστη και συγκεκριμένα:

A) Επίδομα σωματικής βλάβης

B) Σύνταξη και βοήθημα αναπηρίας

Γ) Σύνταξη χηρείας, επίδομα ορφάνιας και σύνταξη γονέως. Βασική προϋπόθεση, αναμφίβολα, για τις τελευταίες παροχές είναι να έχει επέλθει ο θάνατος του μισθωτού ασφαλισμένου και να οφείλεται είτε σε επαγγελματικό ατύχημα είτε σε επαγγελματική ασθένεια.

Οι παροχές λόγω επαγγελματικών βλαβών στο σύνολό τους σχετίζονται και δικαιολογούνται μονάχα στο πρόσωπο του μισθωτού ασφαλισμένου και των οικείων αυτού. Οι ειδικές ρυθμίσεις των εν λόγω παροχών αναφέρονται στον περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμο.

Τέλος για την λήψη σύνταξης ανικανότητας θα πρέπει στο πρόσωπο του ασφαλισμένου να συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις σωρευτικά¹²⁴:

---

¹²³ Άρθρα 47 και 56 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

- Να έχει υπάρξει ανίκανος προς εργασία για εκατόν πενήντα έξι (156) ημέρες, σε οποιαδήποτε περίοδο διακοπής της απασχόλησής του
- Να αποδεικνύει πως για την προαναφερθείσα περίοδο και μετέπειτα ότι προβλέπεται να παραμείνει ανίκανος για εργασία μόνιμα
- Να μην έχει συμπληρώσει το 63^ο έτος της ηλικίας του, (εφόσον θα δικαιούτο σύνταξη γήρατος)
- Να ικανοποιεί τις ασφαλιστικές προϋποθέσεις.

---

¹²⁴ Άρθρο 40 του περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμου του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ – ΔΙΕΘΝΗΣ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Διεθνείς Συμβάσεις & Κοινοτικό Δίκαιο

Στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη πρώτα αναγνωρίστηκαν τα ατομικά δικαιώματα σε αντίθεση με το διεθνές δίκαιο, όπου πρώτα αναγνωρίστηκαν και κατοχυρώθηκαν τα κοινωνικά δικαιώματα του ανθρώπου. Δεν είναι μάλιστα τυχαίο ότι ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας θεσπίστηκε το 1919 με τη Συνθήκη των Βερσαλλιών. Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας έκτοτε λάμβανε δράσεις ώστε να προστατεύεται το δικαίωμα στην εργασία και όλα τα συναφή κοινωνικά δικαιώματα με αυτό, μεταξύ των οποίων και το κοινωνικό δικαίωμα που εξετάζεται στο εν λόγω πόνημα και δεν είναι άλλο από την κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια. Βέβαια οι διεθνείς συμβάσεις που είχαν ως αντικείμενο την προστασία της κοινωνικής ασφάλισης δύσκολα ήταν άμεσης εφαρμογής στο εσωτερικό κάθε κράτους – μέλους και τούτο διότι οι βασικές έννοιες καθώς και τα μέτρα προστασίας του εν λόγω κοινωνικού δικαιώματος αναφέρονταν με γενικό και αόριστο τρόπο. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να είναι απαραίτητες περαιτέρω ρυθμίσεις από πλευράς της κάθε εσωτερικής έννομης τάξης.¹²⁵ Ουσιαστικά η πρώτη φορά που κατοχυρώθηκε η κοινωνική ασφάλιση ήταν με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η οποία όμως δέσμευε ηθικά τα συμβαλλόμενα μέρη. Από την άλλη πλευρά ψηφίστηκε το 1966 το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα στο πλαίσιο του ΟΗΕ. Το εν λόγω Σύμφωνο κυρώθηκε με τον Νόμο 1532/1985.

Πριν όμως από το εν λόγω Διεθνές Σύμφωνο η κοινωνική ασφάλιση σε διεθνές επίπεδο αναγνωρίστηκε από τη Διεθνή Σύμβαση Εργασίας υπ' αριθμ. 102 του 1952, αφού στο πλαίσιο αυτής γινόταν αναφορά στα ελάχιστα όρια της κοινωνικής ασφάλισης όπως τα γνωρίζουμε σήμερα, ενώ γινόταν λόγος και για την προστασία των γνωστών ασφαλιστικών κινδύνων, της μητρότητας, της ασθένειας, της αναπηρίας, της ανεργίας, του γήρατος, του επαγγελματικού ατυχήματος και της

---

¹²⁵ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 60-61

επαγγελματικής ασθένειας, του θανάτου προστάτη οικογενείας κ.ο.κ.¹²⁶ Η εν λόγω ΔΣΕ έχει κυρωθεί από το σύνολο των ευρωπαϊκών κρατών.¹²⁷

Ακολούθως έχουν θεσπιστεί από το Συμβούλιο της Ευρώπης πληθώρα διεθνών συμβάσεων σχετικών με το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης με κυριότερη την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έστω και αν φαινομενικά δεν γίνεται τούτο αντιληπτό με την πρώτη ματιά. Συγκεκριμένα η κοινωνική ασφάλιση εντός του πλαισίου της ΕΣΔΑ βασίζεται στις ακόλουθες διατάξεις, ήτοι στου άρθρου 14 περί απαγόρευσης διακρίσεων, στου άρθρου 3 περί απαγόρευσης βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης του ανθρώπου καθώς και στο Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο περί της προστασίας της Περιουσίας. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η Ελλάδα έχει καταδικαστεί από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναφορικά με τις κοινωνικοασφαλιστικές παροχές διότι έκρινε πως οι αξιώσεις καταβολής συντάξεων προστατεύονται από το Πρώτο Πρόσθετο Πρωτόκολλο αφού λογίζονται ως περιουσιακό αγαθό.¹²⁸

Το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων αναφορικά με την προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων και συγκεκριμένα της κοινωνικής ασφάλισης και πρόνοιας, επανειλημμένως στις αποφάσεις του αναφέρεται τόσο σε διεθνείς συμβάσεις, όπως είναι ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης και οι Συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας.¹²⁹ Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης θεσπίστηκε το 1961 και κατοχύρωνε μια σειρά από δικαιώματα που σχετίζονται με το κοινωνικό δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης και τα οποία είναι: το δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια, το δικαίωμα στην κοινωνική και ιατρική

---

¹²⁶ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 63

¹²⁷ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, υποσημείωση υπ' αριθμόν 151 στην σελίδα 63

¹²⁸ Κώστας Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 567

¹²⁹ Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 150

βοήθεια, το δικαίωμα της οικογένειας για κοινωνική, νομική και οικονομική προστασία καθώς και το δικαίωμα των μεταναστών εργατών και των οικογενειών τους.¹³⁰ Οι χαρακτηριστικότερες διατάξεις του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη είναι αυτή του άρθρου 12, η οποία προβλέπει ότι: «Για εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος για κοινωνική ασφάλεια, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση :1. Να καθιερώνουν ή να διατηρούν σύστημα κοινωνικής ασφάλειας. 2. Να διατηρούν το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας σε ικανοποιητικό επίπεδο ίσο τουλάχιστο με εκείνο που απαιτείται για την επικύρωση της 102 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας σχετικά με τα ελάχιστα όρια κοινωνικής ασφάλειας. 3. Να καταβάλλουν προσπάθειες για την ανύψωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας σε ψηλότερο επίπεδο...» καθώς και το πρώτο εδάφιο του άρθρου 13, το οποίο ορίζει ότι: «Για εξασφάλιση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος για κοινωνική και ιατρική αντίληψη, τα Συμβαλλόμενα Μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση :1. Να μεριμνούν ώστε κάθε πρόσωπο, που δεν διαθέτει επαρκείς πόρους και δεν είναι σε θέση να τους εξασφαλίσει με δικά του μέσα ή από άλλη πηγή, ιδίως δε από παροχές που καταβάλλονται από σύστημα κοινωνικής ασφάλειας, να μπορεί να λαμβάνει κατάλληλη βοήθεια και σε περίπτωση ασθένειας τις φροντίδες που απαιτεί η κατάσταση της υγείας του...»¹³¹ Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Νόμο 1426/1984, ενώ από την Κυπριακή Δημοκρατία κυρώθηκε πολύ νωρίτερα, το 1967, με τον Κυρωτικό Νόμο 64/1967 Σημειωτέον δε ότι ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1991 έχει κυρωθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία και έχει τεθεί σε ισχύ από την 1 Νοεμβρίου 2000, ενώ η Ελλάδα δεν τον έχει ακόμα κυρώσει.¹³²

Επιπροσθέτως το 1989 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τον επανομαζόμενο Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων, ο οποίος αποτέλεσε σταθμό για την κοινοτική έννομη τάξη έστω και

---

¹³⁰ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 65

¹³¹ Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, <https://www.unhcr.gr/.../diethneis-kai-perifereiakes-symbaseis>

¹³² Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 66

αν δεν εμφάνιζε δεσμευτικό χαρακτήρα.¹³³ Διαχωρίζεται σε δύο μέρη, στο πρώτο αναφέρονται και αναγνωρίζονται μια σειρά από θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, ενώ στο δεύτερο αναφέρεται ο τρόπος εφαρμογής του. Ορισμένα από τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα που αναγνωρίζονται είναι¹³⁴:

- Η ελεύθερη κυκλοφορία και η ελεύθερη άσκηση επαγγέλματος
- Το δικαίωμα για δίκαιη αμοιβή
- Το δικαίωμα στην κοινωνική προστασία
- Το δικαίωμα ετήσιας άδειας με αποδοχές
- Το δικαίωμα κοινωνικής προστασίας συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση
- Το δικαίωμα προστασίας της υγείας και ασφάλειας στον χώρο εργασίας

Τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι αρμόδια για την υιοθέτηση και ρύθμιση των ασφαλιστικών συστημάτων, στο πλαίσιο των οποίων εντάσσεται και η προστασία του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης. Τούτο όμως δεν σημαίνει πως δεν υπάρχουν κοινές ευρωπαϊκές αξίες και στόχοι που έχουν τεθεί σύμφωνα με όλες τις πράξεις της Κοινότητας, ως αποδείχθηκε ανωτέρω. «Αντί για την εναρμόνιση των εθνικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, οι διατάξεις της ΕΕ προβλέπουν τον συντονισμό τους. Κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να αποφασίζει ποιος ασφαλιζεται δυνάμει της νομοθεσίας του, ποιες παροχές χορηγούνται και υπό ποιες προϋποθέσεις, πώς υπολογίζονται αυτές οι παροχές και ποιες εισφορές πρέπει να καταβάλλονται. Οι διατάξεις για τον συντονισμό θεσπίζουν κοινούς κανόνες και αρχές που πρέπει να τηρούνται από όλες τις εθνικές αρχές, τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης και τα δικαστήρια κατά την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας. Κατά τον τρόπο αυτό, εξασφαλίζουν ότι η εφαρμογή των διάφορων εθνικών νομοθεσιών δεν

---

¹³³ Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 160

¹³⁴ Ιωάννης Δ. Ιγγλεζάκης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, σελ. 166-167

έχει αρνητικά αποτελέσματα στην άσκηση από τα άτομα του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στα κράτη μέλη.»¹³⁵

Πηγή του δικαίου της κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί και η Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει μάλιστα επεκτείνει ιδιαίτερα την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 157 της ανωτέρω Συνθήκης και στην κοινωνική ασφάλιση. Η εν λόγω διάταξη προβλέπει την εφαρμογή της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία ή για εργασία της αυτής αξίας¹³⁶.

Παράλληλα δε έχουν εκδοθεί απόλυτα συναφείς με την κοινωνική ασφάλιση Κανονισμοί της ΕΕ, οι οποίοι αποτελούν εκ φύσεως δεσμευτικές νομοθετικές πράξεις. Ένας Κανονισμός του είδους είναι ο 883/2004, του οποίου βασικές ρυθμίσεις και «υποδείξεις» σχετίζονται με τις συντάξεις γήρατος, θανάτου και αναπηρίας, με τις παροχές που αναγνωρίζονται για την ασθένεια, την μητρότητα, το επαγγελματικό ατύχημα και την επαγγελματική ασθένεια, την ανεργία, αλλά και τις οικογενειακές παροχές. Γίνεται επομένως κατανοητό πως υφίσταται κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ρυθμίζει τους αναφερόμενους και στο παρόν πόνημα ως ασφαλιστικούς κινδύνους.¹³⁷

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δη από την Συνθήκη της Λισσαβόνας αναπτύσσει δράσεις για την σύγκλιση των εθνικών νομοθεσιών στο σύνολό τους, επομένως και της αναφερόμενης στην κοινωνική ασφάλιση.

---

¹³⁵ http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/sid/sidv2.nsf/pageb2_qr/pageb2_qr?OpenDocument καθώς και Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 71

¹³⁶ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 73

¹³⁷ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΚ) αριθ. 883/2004 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ, της 29ης Απριλίου 2004, για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας,
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:166:0001:0123:el:PDF>
καθώς και Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 79-81

Αναφέρουμε την Συνθήκη της Λισσαβόνας, διότι βάσει της εν λόγω συνθήκης η Ευρωπαϊκή Ένωση αποκτά και νομική προσωπικότητα.¹³⁸ Τόσο η Ελλάδα όσο και η Κυπριακή Δημοκρατία ως κράτη – μέλη της ΕΕ ακολουθούν τις δράσεις και τις πολιτικές της.

---

¹³⁸ Πατρίνα Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ - ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ & ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΧΩΡΩΝ

Ομοιότητες & Διαφορές μεταξύ Ελλάδας και Κυπριακής Δημοκρατίας

Σε τούτο το σημείο του πονήματος, κατόπιν της ανάλυσης του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης και του συστήματος που το διέπει τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Κυπριακή Δημοκρατία, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά στις ομοιότητες και τις διαφορές που προκύπτουν από την ανάλυση τούτη. Αρχικά θα πρέπει να σημειωθεί πως το Σύνταγμα αποτελεί τον υπέρτατο νόμο και την βασικότερη εκ των κρατικών πηγών του δικαίου της Κοινωνικής Ασφάλισης, τόσο για την ελληνική όσο και για την κυπριακή έννομη τάξη. Το υπό εξέτασιν κοινωνικό δικαίωμα όπως όλα τα κοινωνικά δικαιώματα, αξιώνει από το κράτος να είναι παρόν και να πράττει για την εύρυθμη άσκηση και απόλαυσή του από τους πολίτες.¹³⁹ Με άλλα λόγια η βασικότερη όλων των ομοιοτήτων είναι πως το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση κατοχυρώνεται τόσο στο Σύνταγμα της Ελλάδος όσο και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Η μορφή και η διατύπωση της διάταξης του σχετικού άρθρου των δύο κειμένων του Συντάγματος διαφέρει αισθητά, υπό την έννοια ότι το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση στο Κυπριακό Σύνταγμα αποτελεί ξεχωριστό και αυτοτελές άρθρο – διάταξη. Από την άλλη πλευρά στο Ελληνικό Σύνταγμα το υπό εξέταση δικαίωμα το εντοπίζουμε σε εδάφιο διατάξεως μαζί με άλλα δικαιώματα. Αν όχι για την εν λόγω διάταξη αναμφίβολα το Ελληνικό Σύνταγμα και οι διατάξεις αυτού χρίζουν μεγαλύτερης εμβάθυνσης για την κατανόησή τους, εν αντιθέσει με το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ακολουθως, ως έχει ήδη αναφερθεί ανωτέρω « Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας περιέχει ένα ιδιαίτερα λεπτομερή κατάλογο θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και τούτο λόγω της ανώμαλης κατάστασης που επικρατούσε στο νησί μέχρις ότου να ανακηρυχτεί Δημοκρατία. Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας αναφορικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου και την προστασία αυτών

---

¹³⁹ Βλ. σελίδα 5 του παρόντος

εμφανίζει αρκετά κοινά σημεία με αυτό της Ελλάδος με μόνη διαφορά ότι λογίζεται ακόμη εκτενέστερο. Τούτο συμβαίνει διότι στο Κυπριακό Σύνταγμα αναπαράγονται σχεδόν αυτούσιες οι διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης της Ρώμης αναφορικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου¹⁴⁰.»

Μια από τις βασικές διαφορές των δύο χωρών αναφορικά με το κοινωνικό κράτος και το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση είναι η απαρχή τους : γεγονός που προκύπτει από τις διαφορές που εντοπίστηκαν στο παράρτημα που αναφέρεται στην ιστορία του θεσμού.¹⁴¹

Παραλλήλως τόσο η ελληνική όσο και η κυπριακή έννομη τάξη αναφορικά με το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης διέπονται από τις αυτές θεμελιώδεις αρχές. Την ίδια δε στιγμή δύναται να σημειωθεί πως οι ασφαλιστικοί κίνδυνοι των δύο ευρωπαϊκών κρατών που καλύπτονται από το εν γένει σύστημα κοινωνικής ασφάλισης είναι οι ίδιοι. Αν υφίσταται η οποιαδήποτε διαφορά δεν είναι ουσιαστική διότι η λογική παραμένει η ίδια.

Τόσο η Ελλάδα όσο και η Κυπριακή Δημοκρατία ως κράτη μέλη της ευρωπαϊκής ένωσης ακολουθούν τους κανονισμούς και τις οδηγίες της τελευταίας ενώ την ίδια στιγμή έχουν κυρώσει όλες τις διεθνείς συμφωνίες οι οποίες αφορούν στο δικαίωμα για την κοινωνική ασφάλιση. Μια διαφορά όμως είναι ο χρόνος που χρειάστηκε για τα δύο αυτά ευρωπαϊκά κράτη για να προβούν στην κύρωση των ευρωπαϊκών πολιτικών και όχι μόνο. Ενδεικτικά «ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης κυρώθηκε από την Ελλάδα με το Νόμο 1426/1984, ενώ από την Κυπριακή Δημοκρατία κυρώθηκε πολύ νωρίτερα, το 1967...»¹⁴² Είναι ακόμη άξιο λόγου το γεγονός ότι «...ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1991 έχει κυρωθεί από την Κυπριακή Δημοκρατία και έχει τεθεί σε ισχύ από την 1 Νοεμβρίου 2000, ενώ η Ελλάδα δεν τον έχει ακόμα κυρώσει...»¹⁴³

Η κοινωνική ασφάλιση και για τα δύο κράτη αποτελεί δικαίωμα το ελάχιστο περιεχόμενο του οποίου προβλέπεται και προστατεύεται από το Σύνταγμα, οπότε

---

¹⁴⁰ Βλ. σελίδα 50 του παρόντος

¹⁴¹ Βλ. σελίδα 10 επ. του παρόντος

¹⁴² Βλ. σελίδα 62 του παρόντος

¹⁴³ Βλ. σελίδα 62 του παρόντος

στο σημείο τούτο ομοιάζουν· στην εφαρμογή ίσως εντοπιστούν περισσότερες διαφορές μεταξύ των δύο κρατών.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το Σύνταγμα αποτελεί τον υπέρτατο νόμο και την βασικότερη εκ των κρατικών πηγών του δικαίου της Κοινωνικής Ασφάλισης, τόσο για την ελληνική όσο και για την κυπριακή έννομη τάξη. Το υπό εξέταση κοινωνικό δικαίωμα όπως όλα τα κοινωνικά δικαιώματα, αξιώνει από το κράτος να είναι παρόν και να πράττει για την εύρυθμη άσκηση και απόλαυσή του από τους πολίτες.¹⁴⁴ Πέραν από το Σύνταγμα του κάθε κράτους πηγές του δικαίου της κοινωνικής ασφάλισης αποτελούν και οι νόμοι του κράτους, η νομολογία αυτού καθώς υφίστανται και οι επονομαζόμενες διακρατικές πηγές, οι οποίες δεν είναι άλλες από το διεθνές και κοινοτικό δίκαιο και οι εκφάνσεις που τούτα παρουσιάζουν (Συνθήκες, Συμβάσεις, Κανονισμοί, Οδηγίες κ.ο.κ).

Το δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης μαζί με το δικαίωμα στην εργασία αποτελούν τα τελευταία χρόνια τα πιο σπουδαία δικαιώματα του ανθρώπου, ειδικά για τους πολίτες της Ελλάδας και της Κυπριακής Δημοκρατίας δεδομένου των οικονομικών προβλημάτων των δύο κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της επέλευσης της «ΤΡΟΪΚΑ» και στις δύο αυτές χώρες. Δεν είναι λίγες οι φορές τα τελευταία χρόνια που τόσο οι συνταξιούχοι έχουν δει τις συντάξεις τους να μειώνονται όσο οι δικαιούχοι των διαφόρων επιδομάτων τα έχουν δει να εξανεμίζονται. Μάλιστα πολλοί, αν όχι όλοι διαμαρτύρονται αναφέροντας πως τις εν λόγω παροχές τις έχουν ήδη πληρώσει κατά τον εργασιακό τους βίο, οπότε και τις δικαιούνται άνευ «περικοπών». Όπως όμως ήδη σημειώθηκε στο παρόν πόνημα, συγκεκριμένα για το κοινωνικό δικαίωμα της κοινωνικής ασφάλισης, ο κοινός νομοθέτης είναι σε θέση να προβαίνει σε μειώσεις των παροχών αυτών, διότι η κοινωνική ασφάλιση στηρίζεται στην υφιστάμενη σχέση μεταξύ του οικονομικά ενεργού πληθυσμού με τον οικονομικά ανενεργό πληθυσμό, ήτοι οι οικονομικά ενεργοί πληρώνουν τις εισφορές με τις οποίες θα καλυφθούν οι συντάξεις και οι λοιπές προβλεπόμενες κοινωνικές παροχές. Ουσιαστικά υφίσταται μια σύμβαση μεταξύ των γενεών, υπό την έννοια ότι η σημερινή ενεργή οικονομικά γενεά καλύπτει τις ανάγκες της προηγούμενης γενεάς, η οποία είναι πλέον ανενεργή οικονομικά,

---

¹⁴⁴ Βλ. σελίδα 4 του παρόντος

αναμένοντας με την σειρά της η μελλοντική γενεά να αναλάβει το κόστος της όταν εκείνη μετατραπεί σε ανενεργή οικονομικά γενεά¹⁴⁵.

Δεν θα πρέπει να λησμονηθεί σε καμία περίπτωση πως οι προσδοκώμενες παροχές επηρεάζονται και από τις κοινωνικές μεταβολές, αφού όταν μειώνεται ο ενεργός πληθυσμός λόγω της αύξησης της ανεργίας δύναται να μειωθούν οι παροχές προς τον ανενεργό πληθυσμό, από την στιγμή που οι εισφορές που καταβάλλονται δεν δύναται να καλύψουν τις προβλεπόμενες παροχές ή/και συντάξεις. Ακόμη επηρεάζεται το όλο σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης και από δημογραφικούς παράγοντες. Οι συνταξιούχοι αυξάνονται συνεχώς σε σχέση με τους ενεργούς οικονομικά πολίτες με αποτέλεσμα να αυξάνονται οι απαιτούμενες δαπάνες.

Στις μέρες μας ουσιαστικά μιλάμε για ένα φαύλο κύκλο, αφού οι ασφαλιστικοί φορείς δυσκολεύονται να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους από την στιγμή που οι δικαιούχοι των εκάστοτε παροχών αυξάνονται και την αυτή χρονική στιγμή η δυναμική της καταβολής των εισφορών από τα νομικά πρόσωπα – τις επιχειρήσεις μειώνεται, όπως μειώνεται και ο κύκλος εργασιών των τελευταίων. Όσο δε αυξάνονται τα όρια ηλικίας και οι προϋποθέσεις απόκτησης των όποιων παροχών αυξάνονται και οι απολαβές μειώνονται τόσο περισσότερο είναι απαραίτητη η διασφάλιση της άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων και συγκεκριμένα της κοινωνικής ασφάλισης. Αναμφιβόλως όμως η οποία μεταβολή των ήδη θεσμοθετημένων παροχών από πλευράς του κοινού νομοθέτη, έστω και αν δεν απαγορεύονται, δεν δύναται στο όνομα της αδυναμίας του Κράτους και των ασφαλιστικών φορέων να οδηγήσουν στην κατάργησή τους. Μήπως όμως η αισθητή μείωση του ύψους των παροχών, οι οποίες αποτιμώνται σε χρήμα, δεδομένου και του κόστους διαβίωσης των πολιτών, τελικά ισοδυναμεί με κατάργηση αυτών; Το ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης ως αναφέρθηκε ήδη διασφαλίζεται εκ του Συντάγματος και των δύο υπό εξέτασιν χωρών, τελικά όμως αρκεί αυτό;

Τελικά γίνεται αντιληπτό μέσω της ενασχόλησης με την συγγραφή του εν λόγω πονήματος, ότι τα κοινά στοιχεία μεταξύ της κατοχύρωσης και της ρύθμισης

---

¹⁴⁵ Βλ. σελίδες 24-25 του παρόντος

του δικαιώματος της κοινωνικής ασφάλισης των δύο υπό εξέταση χωρών είναι ουκ' ολίγες, δεδομένου και της προστασίας που παρέχεται και από την Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία μετέχουν και τα δύο κράτη – μέλη αυτής, τους θεσμοθετημένους Κανονισμούς αυτής αλλά και τα δημοσιονομικά προβλήματα που τα ταλανίζουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δαγτόγλου Δ. Π., Συνταγματικό Δίκαιο Ατομικά Δικαιώματα, έκδοση 2012, Αθήνα - Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Ιγγλεζάκης Δ. Ιωάννης, Κοινωνικό κράτος Δικαίου- υπό το πρίσμα της συνταγματικής αναθεώρησης του 2001 (άρθρο 25§1 Σ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου, 2005, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Καράκωστας Βελισσάριος, Το Σύνταγμα Ερμηνευτικά Σχόλια – Νομολογία, Εκτενή ερμηνευτικά σχόλια – κατ’ άρθρο νομολογία- σχετικές διατάξεις – βιβλιογραφία – αρθρογραφία, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη
- Κρεμάλης Δ. Κωνσταντίνος, Δίκαιο Κοινωνικών Ασφαλίσεων, 1985, Αθήνα – Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Λαναράς Δ. Κωνσταντίνος, Νομοθεσία Εργατική και Ασφαλιστική Εφαρμογή – Νομολογία – Ερμηνεία, 1995, Θεσσαλονίκη, αυτοέκδοση
- Λοττίδης Θ. Χρίστης, Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας, η πολυπλοκότητα του και η ανεπιτυχής προσπάθεια αναθεώρησής του το 1963, 2009, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα
- Μάνεσης Ι. Αριστόβολος, Συνταγματικά Δικαιώματα α’ ατομικές ελευθερίες πανεπιστημιακές παραδόσεις, γ’ έκδοση, 1981, Θεσσαλονίκη, εκδοτικός οίκος Σάκκουλα
- Παπαρρηγοπούλου – Πεχλιβανίδη Πατρίνα, Δίκαιο Κοινωνικής Ασφάλισης, 2013, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη
- Πέτρογλου Ι. Αντώνιος, Δίκαιον Κοινωνικής Ασφάλισης, Τόμος Α’, 1974, Αθήναι
- Ράικος Γ. Αθανάσιος, Παραδόσεις Συνταγματικού δικαίου (κατά το Σύνταγμα του 1975 Τόμος Β τα θεμελιώδη δικαιώματα τεύχος Α, Αθήνα 1984
- Σπυριδάκης Ι. Μ., Ατομικά και Ανθρώπινα Δικαιώματα Επιτομή, έκδοση 2011, Αθήνα- Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
- Στεργίου Άγγελος, Η συνταγματική κατοχύρωση της κοινωνικής ασφάλισης, 1994, Θεσσαλονίκη, Εκδοτικός Οίκος Σάκκουλα

- Χρυσόγονος Χ. Κώστας, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Τρίτη Αναθεωρημένη Έκδοση, 2006, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη
- Engisch Karl, Εισαγωγή στη νομική σκέψη, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα, 1981

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enor/non-ind/2010_1_59/full.html
- Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, <https://www.unhcr.gr/.../diethneis-kai-periferiakes-symbaseis>
- Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας
- Σύνταγμα της Ελλάδος
- Νόμος 6298/1934, ΦΕΚ 346/ 10.10.1934, Τεύχος Α', <http://www.et.gr/>
- Νόμος 6364/1934, ΦΕΚ 376/31.10.1934, Τεύχος Α', <http://www.et.gr/>
- Νόμος υπ' αριθμ. 2084/1992, Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 165/7.10.1992, <http://www.et.gr/>
- Αστικός Κώδικας

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- Αποφάσεις ΣτΕ (Ολομέλεια) 2253/1976, <http://www.dsanet.gr/> και Τόμος 25^{ος} (1977), Νομικό Βήμα
- ΑΠ 1277/1977, Ολομέλεια, Τόμος 26^{ος} (1978), Νομικό Βήμα
- Απόφαση ΣτΕ (Ολομέλεια) 2069/1978, <http://www.dsanet.gr/>
- ΣτΕ 5024/1987 Ολομέλεια, <http://www.dsanet.gr/>
- ΑΠ 1638/1991, Τμήμα Β', <http://www.dsanet.gr/>
- ΣτΕ 659/1993, <http://www.dsanet.gr/>

- Απόφαση 2735/1995 Διοικ.Πρ.Θες, Τόμος Ν', Τεύχος 5, 1996, Θεσσαλονίκη, Αρμενόπουλος
- ΣτΕ 302/1995, Τμήμα Α', <http://www.dsanet.gr/>
- Απόφαση ΣτΕ (Ολομέλεια)1479/1997, <http://www.dsanet.gr/>
- ΣτΕ Ολομέλεια 3100/2001, <http://www.dsanet.gr/>
- ΣτΕ 911/2001 <http://www.dsanet.gr/>
- ΣτΕ Ολομέλεια 2180/2004, <http://www.dsanet.gr/>
- ΣτΕ Ολομέλεια 3487/2008, <http://www.dsanet.gr/>
- ΑΠ 1401/2013, Β2 Πολιτικό Τμήμα, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>
- ΑΠ 139/2014, Β1 Πολιτικό Τμήμα, <http://www.dsanet.gr/1024x768Auth.htm>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων- Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710
- Social Insurance and Allied Services Report by Sir William Beveridge, http://historyofsocialwork.org/1942_ENG_Beveridge/1942.%20Beveridge.%20social%20insurance%20and%20allied%20services.pdf
- Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/>
- <http://www.synigoros.gr/resources/>

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

- Ο περί Κοινωνικών Ασφαλίσεων Νόμος του 2010, με όλες τις τροποποιήσεις αυτού, http://www.cylaw.org/nomoi/enop/non-ind/2010_1_59/full.html
- Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης, <https://www.unhcr.gr/.../diethneis-kai-perifereiakes-symbaseis>

- Σύνταγμα Κυπριακής Δημοκρατίας
- Σύνταγμα της Ελλάδος
- Νόμος 6298/1934, ΦΕΚ 346/ 10.10.1934, Τεύχος Α', <http://www.et.gr/>
- Νόμος 6364/1934, ΦΕΚ 376/31.10.1934, Τεύχος Α', <http://www.et.gr/>
- Νόμος υπ' αριθμ. 2084/1992, Αναμόρφωση της Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις, ΦΕΚ 165/7.10.1992, <http://www.et.gr/>
- Αστικός Κώδικας

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- Αποφάσεις ΣτΕ (Ολομέλεια) 2253/1976, <http://www.dsnet.gr/> και Τόμος 25^{ος} (1977), Νομικό Βήμα
- ΑΠ 1277/1977, Ολομέλεια, Τόμος 26^{ος} (1978), Νομικό Βήμα
- Απόφαση ΣτΕ (Ολομέλεια) 2069/1978, <http://www.dsnet.gr/>
- ΣτΕ 5024/1987 Ολομέλεια, <http://www.dsnet.gr/>
- ΑΠ 1638/1991, Τμήμα Β', <http://www.dsnet.gr/>
- ΣτΕ 659/1993, <http://www.dsnet.gr/>
- Απόφαση 2735/1995 ΔιοικΠρΘες, Τόμος Ν', Τεύχος 5, 1996, Θεσσαλονίκη, Αρμενόπουλος
- ΣτΕ 302/1995, Τμήμα Α', <http://www.dsnet.gr/>
- Απόφαση ΣτΕ (Ολομέλεια) 1479/1997, <http://www.dsnet.gr/>
- ΣτΕ Ολομέλεια 3100/2001, <http://www.dsnet.gr/>
- ΣτΕ 911/2001 <http://www.dsnet.gr/>
- ΣτΕ Ολομέλεια 2180/2004, <http://www.dsnet.gr/>
- ΣτΕ Ολομέλεια 3487/2008, <http://www.dsnet.gr/>
- ΑΠ 1401/2013, Β2 Πολιτικό Τμήμα, <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm>
- ΑΠ 139/2014, Β1 Πολιτικό Τμήμα, <http://www.dsnet.gr/1024x768Auth.htm>

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Το ελληνικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης – Κεφάλαιο IV Η ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών, Γενική Γραμματεία Κοινωνικών Ασφαλίσεων- Πληροφόρηση, http://www.ggka.gr/asfalistikokefIV.htm#_Toc26957710
- Social Insurance and Allied Services Report by Sir William Beveridge, http://historyofsocialwork.org/1942_ENG_Beveridge/1942.%20Beveridge.%20social%20insurance%20and%20allied%20services.pdf
- Υπουργείο Εργασίας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, <http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/>
- <http://www.synigoros.gr/resources/>

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ :
ΠΟΛΥΔΩΡΟΥ ΜΑΡΙΑ
ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ ΜΑΡΘΑ